

Jastrzębie-Zdrój

STRATEGIA ROZWOJU KULTURY I TURYSTYKI

Jastrzębia-Zdroju
do roku **2035**

ENERGIA ■ WOLNOŚĆ ■ KULTURA

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. KULTURA, TURYSTYKA ORAZ ICH WYZWANIA	7
I.1. Jastrzębie-Zdrój – miasto ciągłych przemian, rys historyczny	7
I.2. Aktualny kontekst kulturowy Jastrzębia-Zdroju	10
CZĘŚĆ ANALITYCZNA	21
II. Analiza walorów miasta i atrakcyjności turystycznej	21
II.1. Dostępność komunikacyjna	21
II.2. Walory kulturowe	22
II.2.1 Zabytki Jastrzębia-Zdroju	22
II.2.2. Obiekty sakralne	39
II.2.3. Miejsca pamięci	42
II.2.4. Walory urbanistyczne	45
II.2.5. Instytucje mające znaczenie dla rozwoju kultury i turystyki	46
II.2.6. Miejsca i wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne o największym potencjale generowania ruchu turystycznego	47
II.3. Walory przyrodnicze	52
II.3.1. Położenie fizycznogeograficzne i rzeźba terenu	53
II.3.2. Lasy i parki	53
II.3.3. Warunki wodne	55
II.4 Analiza zagospodarowania turystycznego miasta	55
II.4.1. Baza gastronomiczna	55
II.4.2. Baza noclegowa	56
II.4.3. Baza konferencyjna	56
II.4.4. Baza sportowo-rekreacyjna	57
II.4.5. Lokalne produkty	58
II.5. Bilans mocnych i słabych stron	61
CZĘŚĆ WDROŻENIOWA	62
III. Wizja i cele strategii rozwoju kultury i turystyki	62
IV. Inwestycje w zakresie kultury	66
V. Markowe produkty oraz programy kulturalne i turystyczne	67
V. 1. Produkty wiodące i uzupełniające	67
V.2. Projekty i programy kulturalne i rekreacyjne	69
V. 3. Harmonogram wdrożenia strategii	71
V.4. Model finansowania działań	72
V.5. Liderzy i partnerzy wdrażania programu	73
VI. System monitoringu realizacji strategii	75
VI.1. Wskaźniki realizacji programu	75
VI.2. System informacji turystycznej i badania ruchu turystycznego	77

WSTĘP

Kultura i turystyka to naturalne połączenie dziedzin, które w czasach współczesnych ściśle ze sobą korelują. Stanowią też niezwykle istotny i dynamiczny obszar rozwoju, który przynosi liczne korzyści zarówno gospodarcze, społeczne, jak i kulturowe. Te dwa sektory wzajemnie się uzupełniają, tworząc synergiczne efekty, które mogą przyczynić się do rozwoju miasta i regionu, wzrostu gospodarczego oraz ożywienia życia kulturowego. Mogą być czynnikiem, który przekona do pozostania i zamieszkania w Jastrzębiu-Zdroju. Sektory te pozwalają na wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i artystycznego, jako atrakcji dla odwiedzających. Zabytki, festiwale, koncerty, wystawy i inne wydarzenia kulturalne stają się ważnymi punktami przyciągającymi turystów z różnych zakątków świata. Turystyka kulturalna staje się więc sposobem na promocję i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz stymulację rozwoju lokalnych społeczności. Jednocześnie przyczynia się do zwiększenia świadomości kulturowej oraz wymiany międzykulturowej. Turyści mają możliwość poznania i zanurzenia się w różnorodnych tradycjach, sztuce, językach i obyczajach. To otwiera drogę do dialogu między różnymi społecznościami w Europie i promuje zrozumienie oraz szacunek dla różnorodności kulturowej.

Z ekonomicznego punktu widzenia, połączenie sektora kultury i turystyki przyczynia się do generowania miejsc pracy, rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrostu gospodarczego. Rozwinięta infrastruktura turystyczna, wraz z rosnącą liczbą odwiedzających, tworzy nowe możliwości biznesowe dla lokalnych przedsiębiorców, takich jak hotele, restauracje, sklepy z pamiątkami i usługi turystyczne. Przychody z turystyki mogą być reinwestowane w rozwój kulturalny, co prowadzi do dalszego wzrostu sektora i tworzenia nowych miejsc pracy.

Ponadto ma także pozytywny wpływ na społeczeństwo. Dzięki większej liczbie turystów, społeczności lokalne mają szansę na wzrost zainteresowania ich tradycją, historią i sztuką. To może prowadzić do większego zaangażowania społecznego, ożywienia lokalnych tradycji i więzi społecznych. Turystyka kulturalna może również przyczynić się do podniesienia świadomości ekologicznej i zrównoważonego rozwoju, zachęcając do ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego.

Wzajemna synergia między tymi sektorami przynosi korzyści zarówno dla społeczności lokalnych, jak i dla turystów, którzy mają okazję do odkrywania różnorodności kulturowej i artystycznej świata.

Czas wolny i podróżowanie to obecnie zjawisko powszechne i pożądane. Stają się równie ważne jak praca i kariera. W dobie ciągłych zmian i ekspresowej rewolucji cyfrowej jest wręcz nieodzownym czynnikiem naszego zdrowego funkcjonowania.

Gałąź gospodarki, która zajmuje się organizowaniem czasu wolnego, nazywana jest przemysłem czasu wolnego. W branży tej to nic innego jak usługi związane i powiązane z turystyką. Są to biura podróży, organizatorzy wycieczek, instytucje i firmy oferujące aktywności kulturalne, sportowe lub zajmujące się hotelarstwem czy gastronomią.

Warunkiem rozwoju usług około turystycznych jest stworzenie przez miasto atrakcyjnej oferty kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej, dobrych produktów turystycznych, powiązanych z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym opartych na naturalnych walorach historycznych i geograficznych oraz jak najlepszych warunków do rozwoju m.in. bazy hotelowej czy gastronomicznej.

Jastrzębie-Zdrój posiada bogatą historię i idealne położenie do budowania nowej branży gospodarki, jako drugiego filaru, dającego przeciwwagę dla obecnie dominującej monokultury górniczej. Konieczność odchodzenia od węgla, kolejna transformacja przemysłowa i przeznaczone na ten cel środki unijne i krajowe, dają miastu szansę na stworzenie warunków do rozwoju kultury oraz zbudowania i rozwoju bazy turystycznej, a szerzej przemysłu czasu wolnego.

Dokumentem wyjściowym do opracowania strategii jest „Strategia rozwoju miasta Jastrzębie-Zdrój 2030+”. Strategia wpisuje się ponadto w następujące dokumenty:

- Gminny Program Opieki Nad Zabytkami, Miasta Jastrzębie-Zdrój 2021-2024 przyjęty uchwałą Nr XIII.168.2021 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 25 listopada 2021;
- Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” , przyjętej uchwałą nr I/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające program „Kreatywna Europa” (202102027) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1295/2013;
- Komunikat Komisji pt. „Nowy europejski program na rzecz kultury”, COM(2018) 267.

- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 września 2015 r. w sprawie dążenia ku zintegrowanemu podejściu do dziedzictwa kulturowego w Europie (2014/2149(INI)), Dz.U. C 316 z 22.9.2017, s. 88.
- Konkluzje Rady z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie dziedzictwa kulturowego jako strategicznego zasobu zrównoważonej Europy (Dz.U. C 183 z 14.6.2014,,);
- Konkluzje Rady na temat zarządzania partycypacyjnego dziedzictwem kulturowym (Dz.U. C 463 z 23.12.2014);
- Konkluzje Rady w sprawie potrzeby wyeksponowania dziedzictwa kulturowego we wszystkich politykach UE (2018/C 196/05) (Dz.U. C 196 z 8.6.2018,).
- Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Ku zintegrowanemu podejściu do dziedzictwa kulturowego w Europie (Dz.U. C 195 z 12.6.2015,).
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030”, Uchwała Nr 155, Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. Dz.U.2020, poz.1060;

Strategia opracowana jest w oparciu o badania, diagnozę i konsultacje z Radą Kultury, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami Jastrzębia-Zdroju i okolicznych gmin.

I. KULTURA, TURYSTYKA ORAZ ICH WYZWANIA

I.1. Jastrzębie-Zdrój – miasto ciągłych przemian, rys historyczny

Od uzdrowiska, przez miasto górnicze, do atrakcyjnej, turystycznej miejscowości. Jastrzębie-Zdrój posiada bogatą i ciekawą historię, która przyciąga kolejne pokolenia.

Nazwa Jastrzębie związana jest z legendą o czarnym rycerzu, czyli dawnym właścicielu obszaru, na którym obecnie znajduje się miasto. Według legendy, czarny rycerz napadał, niczym jastrzęb, na karawany kupieckie przechodzące przez Bramę Morawską.

Historia terenów należących dzisiaj do Jastrzębia-Zdroju sięga XIII w. i zaczyna się w 1295 r. wzmiankami dotyczącymi ówczesnych wsi: Boża Góra, Moszczenica, Bzie, Ruptawa. Informacje o Jastrzębiu Dolnym pojawiły się dopiero w XIV w., a o Zdroju dopiero w XIX w. Gmina Jastrzębie-Zdrój została utworzona w 1924 r., a w 1955 r. uzyskała status osiedla. Prawa miejskie Jastrzębie-Zdrój uzyskało dopiero w 1963 r.

Rozwój miejscowości nastąpił z chwilą odkrycia źródeł solankowych. To właśnie ich obecność sprawiła, że miasto uzyskało tytuł uzdrowiska. Wówczas właścicielem jastrzębskiego kurortu był hr. Felix von Königsdorff, na którego prośbę w 1862 r. władze niemieckie zmieniły nazwę zdrojowiska na Bad Königsdorff-Jastrzemb. Polska nazwa wróciła dopiero po 60 latach, kiedy Jastrzębie-Zdrój pojawiło się na mapie odrodzonego państwa polskiego.

W latach 60. XIX w. Königsdorff wybudował Łazienki i Dom Zdrojowy, które pełniły w tamtym czasie funkcję obiektu sanatoryjnego, gdzie mieściły się kabiny kuracyjne. Można było napić się tam również wody solankowej oraz spędzić czas w kawiarni, kasynie lub na sali tanecznej.

Jastrzębie zmieniało swoich właścicieli, a kiedy kurort podupadał, w 1896 r. znalazł się chętny na jego kupno – lekarz Mikołaj Witczak. Był on pierwszym polskim właścicielem tego miejsca i to za jego sprawą rozkwitło ono do rangi Perły Uzdrowisk Śląskich. Uzdrowisko

wzbogacało się o kolejne nowe obiekty. Lecznicze solanki stały się główną atrakcją dla kuracjuszy przyjeżdżających z różnych zakątków kraju i Europy.

Po wybuchu II Wojny Światowej rozwój uzdrowiska stanął pod znakiem zapytania. W 1951 r. po zakończeniu wojny, podczas badań geologicznych, odkryto rozległe złoża węgla kamiennego. Rozpoczęła się nowa era w życiu Jastrzębia. W 1962 r. oddano do użytku pierwszą kopalnię „Jastrzębie”, a cztery kolejne – do roku 1974. Na ten okres datuje się zaistnienie Jastrzębia-Zdroju na mapie gospodarczej kraju.

Eksploracja górnicza i idący za tym rozwój budownictwa mieszkalnego spowodowały, że uzdrowska część miasta powoli stawała się przeszłością, rozpoczynając tym samym nowy rozdział w historii – rozwój przemysłu wydobywczego. Jego rozkwit spowodował, że 30 czerwca 1963 r. miejscowości zostały nadane prawa miejskie. W roku 1965 miasto liczyło 8.888 mieszkańców.

Lata 80. to istotne przemiany w społeczeństwie polskim. W sierpniu 1980r. zaczęły się strajki górników. Bodźcem do działania były gdańskie strajki, w których postulowano o utworzenie wolnych związków zawodowych. W nocy 28 sierpnia 1980 r. pracownicy kopalni węgla kamiennego „Manifest Lipcowy” (dzisiaj „Zofiówka”) zainicjowali dyskusję o idei strajku. Po nieprzychylnym nastawieniu dyrektora zakładu, sami powołali Komitet Strajkowy, który już dwa dni później udał się do Gdańska. Sojusz ludzi ze Śląska i wybrzeża dodał otuchy obu stronom, wzmocnił determinację strajkujących i uświadomił ówczesnemu rządowi, że nadszedł czas na poważne zmiany.

W obliczu zawziętości strajkujących górników, 3 września 1980 r. na kopalni „Manifest Lipcowy”, podpisano Porozumienie Jastrzębskie, czyli dokument ugody społecznej, który otworzył drogę do zmian zarówno politycznych, jak i gospodarczych w kraju i naszej części Europy.

Przez lata, poza przemysłem wydobywczym w mieście, nie rozwinęły się inne gałęzie przemysłu lub usługi generujące dużą liczbę miejsc pracy, mimo utworzonej w latach 90. podstrefy jastrzębsko-żorskiej. Być może dlatego, że skupiała w swoim zasobie niemal wyłącznie zdegradowane tereny pogórnice. To m.in. z tego powodu cały czas zmniejsza się liczba mieszkańców. W latach 90. liczba ludności była najwyższa i liczyła w 1991 r. – 104.594 mieszkańców, w 1995 r. – 103.309 mieszkańców.

Lata przełomów nie zmieniły wiele na mapie gospodarczej miasta. Władze skupiały się na rozwoju infrastruktury drogowej i modernizacji infrastruktury sportowej. Jastrzębie-Zdrój, wraz z przedstawicielami kopalń, od czasów rozwoju przemysłu ciężkiego dbało głównie o organizację czasu wolnego poprzez inwestowanie w sport i obiekty sportowe.

Od roku 1999 Jastrzębie-Zdrój wkroczyło w nowy, trudny etap swojego rozwoju. Likwidacja pierwszej kopalni „Moszczenica” zapoczątkowała społeczno-gospodarczą transformację miasta, która jest procesem ciągłym. Od tego roku liczba ludności zaczęła spadać i w roku 2021, wg GUS, liczyła nieco ponad 88 tysięcy.

Czas transformacji energetycznej, gospodarczej i społecznej to dla Jastrzębia-Zdroju ogromne wyzwanie i odpowiedzialność, dlatego od roku 2015 władze miasta czynią starania, by zbudować nowe branże, dające równowagę dla dominującej monokultury górniczej.

Przemiany związane z czwartą rewolucją przemysłową wykraczają poza technologie informacyjno-komunikacyjne, czy też nowe technologie materiałowe i wywierają wpływ nie tylko na obszary związane z robotyką i automatyzacją produkcji. Wraz z przemysłem 4.0 następuje wzrost działalności twórczej i kreatywności. Co więcej, istnieje wyraźna zależność między rozwojem branży wysokich technologii i wdrażaniem nowych rozwiązań informacyjnych i technologicznych, a rozwojem tzw. branż twórczych, kreatywnych.

Przemiany w tych obszarach wywołują wpływ na inne sektory gospodarki oraz styl życia pracowników i konsumentów. Stąd pojawia się zapotrzebowanie w czasie wolnym na odpoczynek fizyczny, kulturę, rekreację, rozrywkę, rozwój czy spędzanie czasu poza domem. To możliwość rozwijania sektorów, które do tej pory cierpiały w wyniku aktywnego wydobycia węgla.

Miasto od 2020 r. realizuje nową strategię rozwoju. Jako pierwsze górnicze miasto w regionie posiada realny, wyrazisty, plan związany z realizacją wytycznych Europejskiego Zielonego Ładu, zmierzający do dywersyfikacji sektorów w obliczu transformacji gospodarczej, cyfrowej, energetycznej i społecznej. Ze względu na swoje tradycje uzdrowiskowe, położenie oraz potencjał, aktywnie rozwija dziedziny kultury, turystyki i sektor związany z przemysłem czasu wolnego. Istotnym krokiem w tym kierunku są realizowane i planowane inwestycje, które bazują na dziedzictwie kulturowym. Realizowany od kilku lat program rewitalizacji obiektów pouzdrowiskowych i postindustrialnych, budowa

szlaków czy ścieżek rowerowych i turystycznych ma służyć budowaniu tożsamości mieszkańców, zachęcać turystów do odwiedzenia Jastrzębia-Zdroju, a przedsiębiorcom dawać możliwość rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w dziedzinie usług związanych z kulturą i turystyką.

I.2. Aktualny kontekst kulturowy Jastrzębia-Zdroju

Jastrzębie-Zdrój chce być miastem, w którym w sposób innowacyjny wykorzystuje się potencjał twórczy środowiska artystycznego do jakościowej poprawy przestrzeni publicznej, w tym instytucji użyteczności publicznej. Samorząd rozpoznaje i zaspokaja potrzeby lokalnej społeczności w różny sposób, m.in. za pośrednictwem instytucji kultury, poprzez zlecanie lub powierzanie zadań z zakresu kultury organizacjom pozarządowym, a także za pomocą narzędzi ukierunkowanych na artystów z Jastrzębia-Zdroju, reprezentujących różne dziedziny kultury i sztuki. Kluczowymi partnerami w zakresie realizacji zadań publicznych w sferze kultury są samorządowe instytucje kultury, które współpracują z innymi podmiotami sektora kultury dla współrealizacji zadań.

Kompetencje kulturowe są wartością pożądaną. Za ich dystrybucję w głównej mierze odpowiadają instytucje kultury, których działalność opiera się na kilku kluczowych zasobach. Zasobem jest budżet instytucji, bo kultura potrzebuje finansowania. Zasobem są kompetentne, zaangażowane, rozumiejące swoje zadania kadry. Zasobem jest infrastruktura gwarantująca przestrzeń do działania i komunikująca o stylu pracy instytucji. Zasobem są relacje instytucji ze społecznością, do której się zwraca, ich wzajemne zainteresowanie i zrozumienie. Zasobem jest przynależność do instytucjonalnych sieci współpracy bazujących na wspólnocie interesów i wzajemnym wsparciu. Bezcennym zasobem jest uzgodniona z organizatorem polityka kultury, przyjęty system priorytetów i wynikających z nich długofalowych zadań.

Dla zarządzających instytucjami kultury jasno zdefiniowana misja i wynikające z niej zadania, są warunkiem koniecznym do efektywnego działania. Tylko pod warunkiem uzgodnienia, czym mają być i jak mają działać instytucje kultury, zarówno na polu definicji ogólnych, jak i w ramach działań lokalnych, instytucje kultury spełnią pokładane w nich nadzieje — staną się platformą rozwoju artystycznego, narzędziem promocji miasta i kompetencji kulturowych jego mieszkańców. To przełoży się na rozwój turystyki kulturowej i kulturalnej oraz rozwój branż około turystycznych.

Kultura to nie tylko cechy i wiedza określonej grupy ludzi, obejmująca język, religię, zwyczaje społeczne, muzykę, sztukę. Należy pójść dalej definiując kulturę jako wspólne wzorce zachowań i interakcji, jako konstrukcje poznawcze i zrozumienie, których uczymy się poprzez socjalizację. Definicja kultury znacznie wykracza poza ramy działalności artystycznej lub intelektualnej, albowiem obejmuje wszystkie wymiary naszego indywidualnego życia i naszej zbiorowej egzystencji. Dlatego kulturę rozumiemy znacznie szerzej – odnosi się ona do najróżniejszych sposobów życia, działania, myślenia, wyrażania siebie, spotykania się, bycia razem, różnienia się od siebie. Kultura to bardzo pojemne pojęcie, które nie mieści się w ściśle zdefiniowanym, hermetycznym obszarze. Jednocześnie jej funkcjonowanie ściśle powiązane jest z poszukiwaniem emocji, ciągle czegoś nowego, z podróżowaniem – turystyką.

Każdy mieszkaniec ma prawo do kultury. Tożsamość kulturowa każdego człowieka determinowana jest zarówno poprzez osobisty wybór (wewnętrzną wolność), jak i przez możliwość dostępu do zasobów kulturowych, takich jak edukacja, informacja, praktyki kulturowe itp. Zakres tych zasobów jest zdecydowanie szerszy niż tradycyjnie rozumiane zasoby oferowane przez instytucje kultury w ramach polityki kulturalnej. Te szeroko rozumiane zasoby obejmują m. in. język, tradycje, historię rodzinną lub zbiorową. Bogactwo kulturowe jednostki lub grupy odpowiada zatem jej zdolności do dostępu do różnorodnych zasobów kulturowych, wyboru tych, które jej odpowiadają, ich interpretacji i uczynienia ich własnymi w celu pielęgnowania swojej tożsamości kulturowej.

Z kolei ubóstwo kulturowe osoby lub grupy nie wynika z nieobecności kultury, lecz z braku dostępu jednostki do usług i działań kulturalnych oraz doświadczeń we wcześniejszych stadiach życia. Wśród przyczyn, które prowadzą do sytuacji ubóstwa kulturowego, należy wyróżnić m. in. brak dostępu do edukacji, niewielką promocję kultury lub niski poziom dochodów. Z kolei wśród konsekwencji ubóstwa kulturowego należy podkreślić następujące negatywne konsekwencje społeczne: brak krytycznego myślenia, niski poziom innowacyjności i kreatywności, brak motywacji i inicjatywy do zmian, niezdolność do tworzenia wykwalifikowanych miejsc pracy. W efekcie tworzy się gospodarka o niskiej wartości dodanej. Na dodatek, utrata dostępu do odniesień kulturowych lub nieposiadanie

odpowiednich wzorców kulturowych, jest równoznaczne z utratą tożsamości i co najgorsze, z wykluczeniem społecznym.

Z szerokiej definicji kultury wynika podstawowe zadanie dla kultury: wzmacniać takie wartości, jak integrację (inkluzywność), otwartość i sprawiedliwość.

Integracja (inkluzywność) – wykluczenie społeczne jest globalnym problemem wynikającym z braku lub zerwania więzi między osobą a społeczeństwem. Dlatego uczestnictwo w życiu kulturalnym jawi się jako warunek niezbędny, aby być częścią społeczeństwa. Praktykowanie kultury tworzy i utrzymuje więzi społeczne. Dostęp do kultury jest prawem, niestety często pomijanym, które ma zasadnicze znaczenie dla ułatwienia integracji społecznej, czy zawodowej.

Otwartość – kultura pozwala lepiej zrozumieć i poznać styl życia innych ludzi. Oznacza to również akceptację innych ludzi poprzez poznawanie ich kultury. Świadomość kulturowa staje się ważną umiejętnością w miejscu pracy i w życiu codziennym. Poznanie ludzi wokół nas, możliwość lepszego ich zrozumienia i interakcji z nimi czyni nas bardziej otwartymi w stosunkach z innymi ludźmi.

Sprawiedliwość - wszystkie koncepcje sprawiedliwości są kulturowe: kultura jest źródłem wartości, przekonań, tradycji i innych zbiorów wiedzy, z których ludzie czerpią poglądy na temat tego, co jest sprawiedliwe. Kultura sprawiedliwości i pokoju rozkwitnie wtedy, gdy ludzie będą doceniać różnorodność kulturową. Cel ten można osiągnąć jedynie poprzez systematyczną edukację na rzecz sprawiedliwości społecznej.

Jastrzębie-Zdrój jest miastem powszechnie obecnej kultury. To miasto wyjątkowe pod wieloma względami: bez podziałów, barier fizycznych (brak osiedli zamkniętych), miasto o różnorodnych wzorcach kulturowych, do którego przybyli ludzie z całej Polski, by pracować w kopalniach. Dzięki wyjątkowemu położeniu geograficznemu blisko gór, infrastruktury rowerowej i granicy z Czechami, Jastrzębie-Zdrój jest wymarzonym punktem wyjścia zarówno na dłuższe wyprawy, w tym za granicę, jak i na krótkie, weekendowe wypady. Jastrzębie-Zdrój jako ośrodek kultury, turystyki, sportu i rekreacji to nowy, energicznie rozwijający się rozdział naszej górniczej historii.

Od lat 60. XX w., gdy pięciotysięczna osada urosła do miasta liczącego ponad 100 tysięcy mieszkańców, Jastrzębie-Zdrój oferowało mieszkańcom powszechny dostęp do oferty kulturalnej. Nadal notujemy wysoki poziom czytelnictwa i masową frekwencję podczas

licznych wydarzeń kulturalnych, co potwierdza zapotrzebowanie mieszkańców na kulturę. Ofertę masową uzupełniają bardziej kameralne koncerty i festiwale organizowane głównie w Miejskim Ośrodku Kultury i sali koncertowej Państwowej Szkoły Muzycznej (PSM) w im. prof. J. Świdra. Rangę ogólnopolskiego wydarzenia zyskał festiwal jazzowy JAZZtrzębie organizowany od 2015 r. ze środków budżetowych miasta, przez organizację pozarządową, na czele której stoi jastrzębski muzyk Przemysław Strączek. Nowoczesna sala koncertowa PSM zdobyła liczne nagrody za awangardową architekturę (m.in. nagrodę SARP i tygodnika Polityka). Obowiązujący od 1976 r. herb miasta został zaprojektowany przez postać szczególną

w polskiej kulturze: Szymona Kobylińskiego; rysownika, eseistę, pisarza, popularyzatora kultury i historii. Herb przedstawia stylizowanego jastrzębia w zielonym polu na tle skrzyżowanych białych symboli górniczych – pyrzyka i młotka. Pomiedzy skrzydłami jastrzębia umieszczono kropkę wody symbolizującą uzdrowski aspekt miasta.

Wydatki na kulturę stanowią corocznie około 6% budżetu miasta, czyli dwukrotnie więcej niż średnia krajowa dla miast powiatowych.

Obecna oferta kulturalna miasta jest bogata i ogólnodostępna. Miasto oferuje coroczne duże imprezy kulturalne, m.in.: Piknik w kurorcie, Przystanek PRL, Dni Miasta, Industriada, Festiwal Górnej Odry, Festiwal jazzowy JAZZtrzębie, Święto wina, Święto piwa, Festiwal Żelaznego Szlaku Rowerowego (połączenie kultury z rekreacją).

Z wyjątkiem festiwalu JAZZtrzębie, wszystkie ww. imprezy są darmowe. Ich organizacją zajmują się poszczególne jednostki miasta, głównie Miejski Ośrodek Kultury, Instytut Dziedzictwa i Dialogu „Łażnia Moszczenica” oraz Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji.

Jastrzębie-Zdrój nie uniknęło negatywnych zjawisk społecznych obecnych w skali kraju. Badania socjologiczne wskazują, że Polacy najczęściej wybierają formy aktywności kulturalnej, które nie wymagają specjalnie wysokiej kompetencji kulturowej i za które nie trzeba płacić. W kraju królują takie formy aktywności, jak chodzenie do centrów handlowych, spacer po parku lub lesie, imprezy towarzyskie, koncerty plenerowe, praca na działce lub w ogrodzie. Świadome tych trendów socjologicznych miasto od lat pracuje nad trwałą i skuteczną zmianą w konsumpcji kultury. Kultura zaczyna wychodzić na ulicę, do parków, jest łączona z wydarzeniami rekreacyjnymi. Wspomniana wyżej sala koncertowa PSM, sala

kina Centrum w Miejskim Ośrodku Kultury oraz sale Miejskiej Biblioteki Publicznej, są szczególnie ważnymi ośrodkami tzw. kultury wyższej. Mimo licznych wydarzeń i dużej liczbie uczestników, badania pokazują zapotrzebowanie na różnego rodzaju wydarzenia kulturalne oraz nowe miejsca związane z kulturą i spędzaniem czasu wolnego. Dużą atrakcją dla mieszkańców są przestrzenie, z których mogą na co dzień swobodnie korzystać spędzając czas wolny, przy okazji ocierać się o kulturę. Takim przykładem jest realizowany przez Miejską Bibliotekę Publiczną projekt „czytanie na trawie”, czyli wspólne czytanie książek w ogrodach i parkach kieszonkowych, usytuowanych w najbliższej lokalizacji.

Jastrzębie-Zdrój jest przyjaznym miejscem dla inicjatyw kulturalnych, albowiem kultura jest tu systemowo połączona ze wszystkimi aspektami życia społeczności. Miasto przyciąga mieszkańców siłą kultury, promuje lokalnych artystów, a mieszkańcy chętnie uczestniczą w lokalnym życiu kulturalnym. Kultura jest istotną częścią jakości życia w mieście. Miasto podejmuje działania w zakresie kulturalny wiedząc, że:

- kultura jest czynnikiem tożsamości, specyfiki i zróżnicowania, który umożliwia społecznościom zdefiniowanie siebie, wyróżnienie się i potwierdzenie swojej tożsamości,
- kultura sprzyja rozwojowi poczucia przynależności i dumy ze swojego środowiska życia,
- uniwersalne wartości kultury przyczyniają się do indywidualnego i zbiorowego spełnienia i wzbogacenia,
- kultura jest dźwignią rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego,
- kultura przyczynia się do pozytywnego postrzegania miasta,
- kultura musi być dostępna dla wszystkich,
- kultura w mieście jest napędzana przez twórcze siły artystów i organizacje kulturalne w regionie, które mają na celu zachowanie i promowanie lokalnego dziedzictwa.

Strategia rozwoju kultury i turystyki w Jastrzębiu-Zdroju do roku 2035 bierze pod uwagę wnioski wynikające zarówno z badań naukowych ogólnopolskich, jak i z badań

prowadzonych lokalnie przez miasto we własnym zakresie. W celu wywiązania się ze swoich obowiązków, miasto Jastrzębie-Zdrój postanawia:

- wdrożyć strategię,
- zapewnić kierowanie kulturą i proaktywną postawę w rozwoju kultury, a także angażować do współpracy partnerów spoza struktur miasta,
- rozwijać i udostępniać miejsca kultury oraz oferować działania, które spełniają potrzeby ludzi, szczególnie młodych.

Jastrzębie-Zdrój to miasto stawiające na młodych. Tysiące młodych ludzi mieszka w Jastrzębiu-Zdroju: tu się uczą i realizują swoje zainteresowania. Wielu młodych przyjeżdża do miasta w celach sportowych, edukacyjnych czy rekreacyjnych. Wysokiej jakości oferta kulturalna i dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa tworzą dla nich atrakcyjne środowisko miejskie. Miasto jest otwarte na młodych działaczy, którzy chcą stawiać pierwsze kroki w życiu społecznym. Wyniki przeprowadzonego badania wyłącznie na grupie młodych ludzi, mówią o ich potrzebach i chęci włączania się w życie miasta.

Strategia Polityki Młodzieżowej w Jastrzębiu-Zdroju „Młode Jastrzębie” wymienia następujące działania realizowane przez miasto wobec młodych mieszkańców:

- wspieranie jastrzębskiego sportu i kultury, by młodzi mogli realizować swoje pozazawodowe i edukacyjne pasje,
- przyznawanie stypendiów Prezydenta Miasta dla najzdolniejszych uczniów,
- organizowanie darmowych imprez dla młodych: Dni Miasta, Industriada, Eksplozja kolorów,
- rozpoczęcie remontu drugiej części Łaźni Moszczenica, w której powstanie przestrzeń coworkingowa, biurowa, warsztatowa oraz rekreacyjna ukierunkowana na przemysł 4.0.

W ramach ww. strategii miasto zobowiązało się do szeregu działań i inwestycji, których odbiorcą będzie jastrzębska młodzież. Główne punkty to:

- organizowanie w szkołach zajęć angażujących młodzież, odpowiadających wyzwaniom współczesnego świata – projekty, prezentacje, wystąpienia publiczne, lekcje przedsiębiorczości,

- zróżnicowanie wydarzeń kulturalnych dedykowanych młodym,
- kreowanie przestrzeni miejskich dedykowanych młodym,
- wybudowanie mieszkań dla młodych rodzin,
- inicjowanie działań dla młodych w ramach projektu „Wytwórni Cooltury” w budynku Łazienki III,
- utworzenie Akademii Młodej Przedsiębiorczości.

Miasto w sposób szczególny promuje oraz będzie promowało i zachęcało do międzynarodowej wymiany młodzieży. Otwiera ona perspektywę ciekawej i satysfakcjonującej kariery zawodowej. Według badań, młodzi ludzie, którzy wzięli udział w programie wymiany uczniowskiej, czy studenckiej, są o wiele mniej narażeni na długotrwałe bezrobocie. Dlatego Jastrzębie-Zdrój wspiera organizowanie wymian młodzieży z miastami partnerskimi (od 35 lat regularnie funkcjonuje wymiana z francuskim miastem Tourcoing). Jastrzębska młodzież wyjeżdża również na wymianę do różnych krajów europejskich w ramach programu Erasmus+.

Władze miasta wierzą, że wiele potencjalnych szans stoi za Jastrzębiem-Zdrojem. Są jednak świadome zagrożeń, którym muszą sprostać praktycznie wszystkie miasta powiatowe w Polsce, zwłaszcza górnicze: relatywnie niskie zainteresowanie inwestorów, ograniczony lokalny rynek pracy, wykluczenie transportowe, depopulacja i niestety, postępujący odpływ migracyjny młodzieży.

Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój 2035+ wskazała zagrożenia, które miasto musi pokonać, aby zatrzymać młodych mieszkańców. Są to przede wszystkim:

- konieczność stworzenia warunków dla młodych do dobrego i wygodnego życia w mieście, tak aby wyhamować depopulację Jastrzębia-Zdroju,
- zwiększenie poczucia tożsamości lokalnej i poziomu identyfikacji mieszkańców z miastem (zwłaszcza wśród ludzi młodych).

Z kolei raport Narodowego Centrum Kultury przygotowany dla Instytutu Dziedzictwa i Dialogu „Łąźnia Moszczenica”, wskazuje w swoich rekomendacjach, że grupą, która szczególnie ważną dla przyszłości miasta jest młodzież. Miasto jak i miejskie instytucje kultury poważnie traktują pozyskanie tej grupy i zapewnienie jej warunków rozwoju, jako priorytetowe. Młodzi ludzie w Jastrzębiu Zdroju mają niskie poczucie tożsamości lokalnej.

Nie są ze swoim miastem związani emocjonalnie. Jako grupa wiekowa młodzież czuje się dyskryminowana i niedoceniana przez osoby dorosłe. Definiuje się jako społeczność „niepotrzebna” i traktowana z dużą nieufnością.

Jastrzębie-Zdrój ma europejskie ambicje. Długoletnia współpraca z wieloma miastami w Europie pokazuje, że utrwalanie i rozwijanie relacji między partnerami opłaca się. Miasto może się pochwalić modelową współpracą z sąsiadami z Czech – Karwiną i Hawierzowem.

Dzięki położeniu bezpośrednio przy granicy z Republiką Czeską ta współpraca, wraz z dostępem do środków transgranicznych, opłaca się najbardziej, a co najważniejsze przynosi wymierne korzyści mieszkańcom po obu stronach granicy. Najbardziej spektakularnym i jednocześnie najbardziej udanym przykładem transgranicznej współpracy jest Żelazny Szlak Rowerowy. Licząca ponad 50 km pętla łącząca Jastrzębie-Zdrój z Karwiną szybko stała się wiodącym produktem turystycznym regionu, odwiedzanym przez rowerzystów z całej Polski (Żelazny Szlak Rowerowy wygrał plebiscyt magazynu National Geographic Traveler „Cuda Polski 2023”, wcześniej zdobywając wiele wyróżnień). Szlak jest stale rozbudowywany o połączenia z atrakcyjnymi turystycznie miejscowościami pogranicza polsko-czeskiego, m. in. z Cieszynem. W tym kontekście należy podkreślić bardzo bliską współpracę Jastrzębia-Zdroju ze Stowarzyszeniem Rozwoju i Współpracy Regionalnej "Olza" | Euroregion Śląsk Cieszyński. Z Karwiną łączy nas również Szlak Murali Pogranicza. Bliskość sąsiadów zza południowej granicy kraju pozwoliła na realizację projektu wykorzystującego dziedzictwo postindustrialne. Dzięki współpracy z Dolni Oblast Vitkowice, została zagospodarowana pokopalniana łaźnia Moszczenica, w celu zachowania dziedzictwa postindustrialnego. Dzięki temu dziedzictwo naszego miasta, historia współczesna Jastrzębia-Zdroju, będzie zachowana w nowoczesnej wersji dla kolejnych pokoleń.

Spotkania z przedstawicielami wszystkich miast partnerskich pozwoliły na zebranie propozycji imprez kulturalnych, które będą mogły mieć wspólny mianownik dla wszystkich. Bogactwo kulturowe Europejczyków, bagaż doświadczeń w dziedzinie kultury i wymiana kulturalna, to ważny element dalszego rozwoju każdego miasta partnerskiego i regionu, z którego pochodzi.

Soleczniki, które są największym skupiskiem Polaków na Litwie, będą wspólnie organizować dożynki i promować kulturę kresową. Francuskie Tourcoing zaproponowało

współpracę szkół muzycznych i wspólne koncerty w obu miastach, a także włączenie do wspólnych projektów Mouscron, belgijskie miasto partnerskie Tourcoing. Ibbenbüren w Niemczech i Polsce zorganizuje warsztaty i wystawy artystyczne, zaś Prievicza zaproponowała udział w międzynarodowym festiwalu dziecięcych zespołów ludowych, który cieszy się w Słowacji wielką popularnością. Tradycje ludowe pielęgnowane są również w ukraińskim Borszczowie. Nowe miasto partnerskie – Konin – to miejsce licznych festiwali (jazzowych, bluesowych, orkiestr dętych) oraz spotkań teatralnych i tanecznych. Dynamiczny rozwój współpracy z miastami partnerskimi stanowi jeden z priorytetów strategicznych Jastrzębia-Zdroju w dziedzinie kultury i turystyki.

Zgodnie z nowoczesną definicją kultury, nie ogranicza się ona tylko do wąsko pojmowanej działalności artystycznej, zaś pojęcie „kultury wolnego czasu”, czy też „przemysłu czasu wolnego”, stało się przedmiotem badań naukowych.

Zwykle kojarzony z turystyką, czas wolny może przybierać różne formy. W zależności od dochodów, miejsca zamieszkania, wieku i innych czynników, można go spędzać na wiele sposobów. Niektórzy skupiają się na dodatkowej edukacji lub angażują się w życie społeczne, inni uprawiają sport, a jeszcze inni spędzają wolny czas na spotkaniach towarzyskich, rozrywce lub podróżach.

Jastrzębie-Zdrój posiada bogatą historię i idealne położenie do budowania nowej branży gospodarki – przemysłu czasu wolnego, jako drugiego filaru dającego przeciwwagę dla obecnie dominującej monokultury górniczej.

Od drugiej dekady XXI w. miasto ambitnie tworzy warunki do szerokiego rozwoju turystyki, zwłaszcza turystyki kulturowej, której jednym z zadań jest przyciągnięcie biznesu. Żelazny Szlak Rowerowy, Łąźnia Moszczenica, czy deptak w dzielnicy zdrojowej, są tego najlepszym przykładem.

Kluczowe, w kontekście rozwoju przemysłu czasu wolnego, jest przywrócenie ruchu kolejowego – połączenie miasta z aglomeracją śląską. Od roku 2023 realizowane jest studium wykonalności projektu budowy linii kolejowej, a w kolejnych latach ma być przygotowany projekt i inwestycja. Przewiduje się, że pierwszy pociąg odjedzie ze stacji Jastrzębie-Zdrój w roku 2028, po 27-letniej przerwie.

W ramach lokalnej polityki turystycznej miasto nadal będzie wspierać rozwój i promocję lokalnych produktów turystycznych: atrakcji przyrodniczych, kulturowych, infrastruktury ogólnej i turystycznej, usług i dostępności transportowej. Ważnym działaniem ze strony władz lokalnych będzie sprzyjanie rozwojowi odpowiedniej infrastruktury turystycznej oraz inicjowanie działań prorozwojowych takich, jak partnerstwo publiczno-prywatne, pozyskiwanie środków z funduszy europejskich i wspieranie inicjatyw prywatnych w zakresie rozwoju turystyki lokalnej. Turystyka zwiększa dochody, tworzy miejsca pracy, rozwija infrastrukturę i działa na rzecz wymiany kulturowej.

Zauważalną tendencją jest współpraca miasta z organizacjami pozarządowymi oraz biznesem. Organizowane w ostatnim czasie wydarzenia kulturalne we współpracy z NGO i sektorem prywatnym przyniosły ogromny sukces. Spektakl na wodzie, czy festiwal JAZZtrzębie są już rozpoznawalnymi wydarzeniami nie tylko w mieście. Podmioty gospodarcze, organizacje, a często też poszczególni obywatele, są motorem wielu wartościowych przedsięwzięć. Współpraca sektora publicznego i sektora prywatnego w takich okolicznościach wydaje się pożyteczna i zgodna z interesem publicznym. Komisja Europejska zachęca to takiego współdziałania jako najbardziej adekwatnej formy realizacji zadań publicznych w kulturze. Dlatego miasto zleca lub powierza realizację zadań w zakresie kultury i turystyki organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursów ofert.

Poza turystyką kulturalną w mieście widoczna jest turystyka związana ze sportem. Jastrzębie-Zdrój jest miastem sportu - jednym z regionalnych liderów sportu młodzieżowego i wyczynowego, z wysoko rozwiniętą infrastrukturą umożliwiającą uprawianie sportu wszystkim mieszkańcom, bez względu na wiek, stopień sprawności fizycznej oraz status społeczny. Od ponad 70 lat Jastrzębie-Zdrój jest miastem mistrzów sportu. Siatkarze z Jastrzębskiego Węgla (klub powstał w 1949 r. jako LZS Jastrzębie) i hokeiści z JKH GKS Jastrzębie (powstał w 1952 r.) sięgali po najwyższe tytuły w Polsce i w Europie. Najbardziej rozpoznawalnymi we współczesnym świecie sportu osobowościami są, pochodzący z Jastrzębia-Zdroju, Laura Grzyb (mistrzyni Europy w boksie) i Kamil Glik (reprezentant Polski w piłce nożnej).

Miasto posiada obiekty umożliwiające rozwój sportu młodzieżowego i zawodowego. Poza stadionem, halą sportową i lodowiskiem, w mieście znajduje się kilka boisk sportowych,

duża liczba siłowni na wolnym powietrzu, placów zabaw, parków i jarów umożliwiających spędzenie czasu w atmosferze relaksu.

Dla rozwoju turystyki Jastrzębie-Zdrój wykorzystuje atrakcyjne położenie geograficzne oraz walory turystyczne i stawia na: kreowanie produktów turystycznych o wysokiej konkurencyjności, rozwój infrastruktury na potrzeby rozwoju turystyki w Jastrzębiu-Zdroju, informację i promocję turystyczną.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

II. ANALIZA WALORÓW MIASTA I ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ

Jastrzębie-Zdrój położone jest na Górnym Śląsku, w południowej części kraju i regionu, tuż przy granicy polsko-czeskiej. Od zachodu graniczy z powiatem wodzisławskim, od północy z powiatem rybnickim i miastem Żory, od wschodu z powiatem pszczyńskim, a od południa z cieszyńskim i Republiką Czeską.

Miasto posiada wyjątkowo ciekawą i bogatą historię, która stała się podwaliną do budowania wizji rozwoju w zakresie kultury, turystyki i przemysłu czasu wolnego.

II.1. Dostępność komunikacyjna

Jastrzębie-Zdrój jest jednym z nielicznych miast, które nie jest zakorkowane. Zaplanowane w sposób przemyślany trzy główne arterie komunikacyjne pozwalają określić Jastrzębie-Zdrój jako miasto bez korków. Na wschód od miasta przebiega droga krajowa 81, natomiast na zachód od niego, w niedalekiej odległości, autostrada A1. Przez teren miasta przebiegają dwie drogi wojewódzkie: 933 i 937, a także obwodnica miejska, zwana Drogą Główną Południową.

Miasto należy do Międzygminnego Związku Komunikacyjnego. Komunikacja miejska łącząca osiedla i sołectwa, obsługuje również połączenia z okolicznymi miejscowościami, między innymi z Wodzisławiem, Rybnikiem, Żorami i Zebrzydowicami. Na terenie miasta dzieci, uczniowie i studenci jeżdżą za darmo komunikacją miejską, na podstawie karty jastrzębianina.

Komunikację międzymiastową, m.in. do Katowic, Krakowa, Wisły czy Cieszyna, obsługują prywatni przewoźnicy.

Mimo długo funkcjonującego transportu kolejowego, od roku 2001, zawieszono przewozy pasażerskie i towarowe. Najbliższe stacje kolejowe z połączeniem międzynarodowym znajdują się w Zebrzydowicach i Wodzisławiu Śląskim, oddalone mniej więcej o 10 km od miasta. Obecnie prowadzone są działania w kierunku umożliwienia

powrotu kolei do miasta. Przez kilka lat prowadzone były działania diagnostyczne i koncepcyjne, które pozwoliły przekonać instytucje wojewódzkie i rządowe do przywrócenia ruchu kolejowego do Jastrzębia-Zdroju. Od bieżącego roku, przez Marszałka Województwa Śląskiego, z udziałem środków samorządowych, realizowany jest projekt budowy linii kolejowej, a w kolejnych latach ma być wykonana inwestycja. Planuje się, że pierwszy pociąg odjedzie ze stacji Jastrzębie-Zdrój w roku 2028. Jednocześnie, w ramach Centralnego Portu Komunikacyjnego, projektowana jest linia kolei dużych prędkości, łącząca miasto z Katowicami i Ostrawą.

Najbliższy międzynarodowy port lotniczy znajduje się w Ostrawie – w Republice Czeskiej, na terenie Polski – w Katowicach – Pyrzowicach, oddalony jest od Jastrzębia-Zdroju o 80 km. Najbardziej oddalony, bo o 120 km jest port lotniczy w Krakowie – Balicach. W mieście znajduje się lądowisko dla helikopterów.

II.2. Walory kulturowe

Atutem Jastrzębia-Zdroju jest bogata i różnorodna historia sięgająca XIX w. Niegdyś znany w całej Europie kurort, po którym pozostały zabytkowe obiekty w dzielnicy Zdrój i zabytki przyrody rozsiane po całym mieście. W czasach PRL-u miasto górnicze, do którego zjechali ludzie z każdej części kraju, zamieszkując osiedla zbudowane dla nich z wielkiej płyty. Był to czas, w którym „gorole” (przyjezdni z Polski) mieszały się z „hanydami” ze Śląska, tradycje i zwyczaje przeplatały się z nowymi nawykami. Dzisiaj miasto może się pochwalić również współczesną historią związaną z czasami przełomów. W tym mieście zrodziła się wolność. To dzięki solidarnej postawie i odwadze górników, postulaty, wśród których były m.in. wolne soboty, czy zniesienie czterobrygadowego systemu pracy, zostały przez ówczesne władze zrealizowane, a Porozumienie Jastrzębskie, podpisane 3 września 1980 r., przeszło do historii.

II.2.1 Zabytki Jastrzębia-Zdroju

Większość zabytków miasta skupionych w dzielnicy Zdrój pochodzi z czasów świetności uzdrowiska. Nieliczna część zabytkowych obiektów znajduje się w innych dzielnicach miasta i sołectwach, do których z łatwością można dotrzeć.

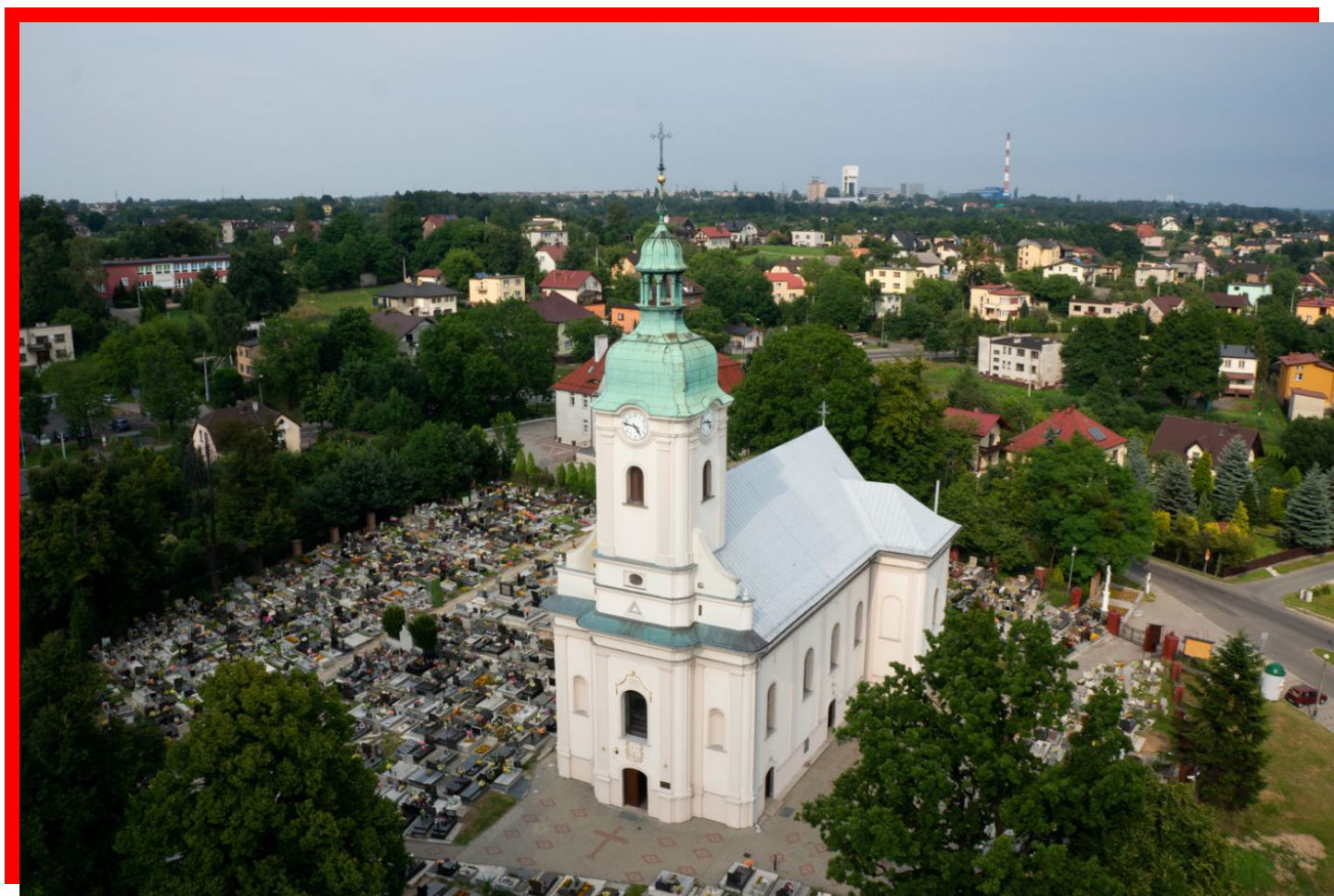
Miasto posiada „**Gminny program opieki nad zabytkami**”.

Gminna Ewidencja Zabytków zawiera:

- obiekty wpisane do rejestru zabytków – **12**
- obiekty zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków – **187**
- stanowiska archeologiczne – **41**

Zabytki wpisane do rejestru zabytków typu A

- **Kościół pw. Świętej Katarzyny i Opatrzności Bożej** – wł. Parafia
Ul. św. Katarzyny 3

Kościół wybudowano w 1825 roku w stylu barokowo-klasycystycznym. Charakterystyczna jest trójprzęsłowa nawa, jedna wieża, prosty rzut i skromne detale architektoniczne. Wystrój wnętrza stanowią uratowane z pożaru poprzedniego kościoła, barokowe obrazy Opatrzności Bożej, św. Katarzyny, stacji Męki Pańskiej oraz chrzcielnica, ambona i organy. 8 lipca 2012r. metropolita katowicki ustanowił kościół Diecezjalnym Sanktuarium Opatrzności Bożej.

- **Kościół pw. św. Barbary i św. Józefa – wł. Parafia**

Ul. Ks. Bp. Herberta Bednorza 1a

Budynek zabytkowego kościoła został przeniesiony w 1974r. z Wodzisławia Śląskiego – Jedłownika. Powszechnie uważa się, że pochodzi z 1. połowy XVIIw. Obiekt bez wyraźnych cech stylowych, wykonany w konstrukcji drewnianej, zrębowej. Kościół stanowi zwartą bryłę z wydatną wieżą, dwukondygnacyjną zakrystią i podpiwniczeniem. We wnętrzu znajdują się barokowe rzeźby Chrystusa Ukrzyżowanego, Matki Boskiej oraz św. Jana Ewangelisty. Wielką wartość w kościele stanowią: ołtarz zabytkowy przylegający do ścian z obrazem św. Barbary, zabytkowa ambona z obrazami czterech ewangelistów, malowanych na desce, z XVIIw., a także chrzcielnica. Zabytkiem jest też obraz Madonna z Dzieciątkiem. Kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego.

- **Willa „Opolanka”**, później budynek sądu, obecnie budynek usługowy – wł. Spółka z o.o.

Ul. 1 Maja 32

Budynek został wzniesiony w latach 1928-1929 w dzielnicy uzdrowskiej. Wolnostojący, trójkondygnacyjny, bez wyraźnych cech stylowych. Posiada rozbudowaną elewację frontową o charakterystyczne ryzality naw bocznych. Nad nimi loggie i balkony wsparte na okrągłych kolumnach z masywnymi balustradami. Pierwotnie mieścił się tutaj pensjonat i lokale usługowe. W okresie hitlerowskiej okupacji służył niemieckim żołnierzom jako koszary. Po wojnie zamieniono pensjonat na mieszkania, jednak w bocznych skrzydłach nadal ulokowane były lokale użyteczności publicznej. W lewym skrzydle mieściła się restauracja „Jastrzębianka”, przemianowana w latach 80. na „Melodię”. W prawym ulokował się Klub Międzynarodowej Pracy i Książki, zastąpiony w 1976r. przez Urząd Stanu Cywilnego. W latach 60. swoją siedzibę miał tu Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, a także niektóre

wydziały Urzędu Miasta. W latach 80. mieściła się tutaj Międzyzakładowa Komisja Robotnicza, a przede wszystkim Sąd Okręgowy. Obecnie budynek jest własnością prywatną i pełni funkcje usługowe.

- **Zespół uzdrowski ul. 1 Maja i Witczaka**

Na ścieżce uzdrowskiej można poznać następujące zabytki:

- **Park Zdrojowy – wł. Miasto**

Ul. 1 Maja i ul. Mikołaja Witczaka

Pierwotnie park był centralnym punktem jastrzębskiego sanatorium. Został stworzony w połowie XIX wieku. To tu wybudowano większość obiektów sanatoryjnych, z których wiele pozostało do dziś. Obecnie Park Zdrojowy to największy park w mieście i jeden z największych i najpiękniejszych w województwie. Ma powierzchnię 18 ha i jest pod ścisłą opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

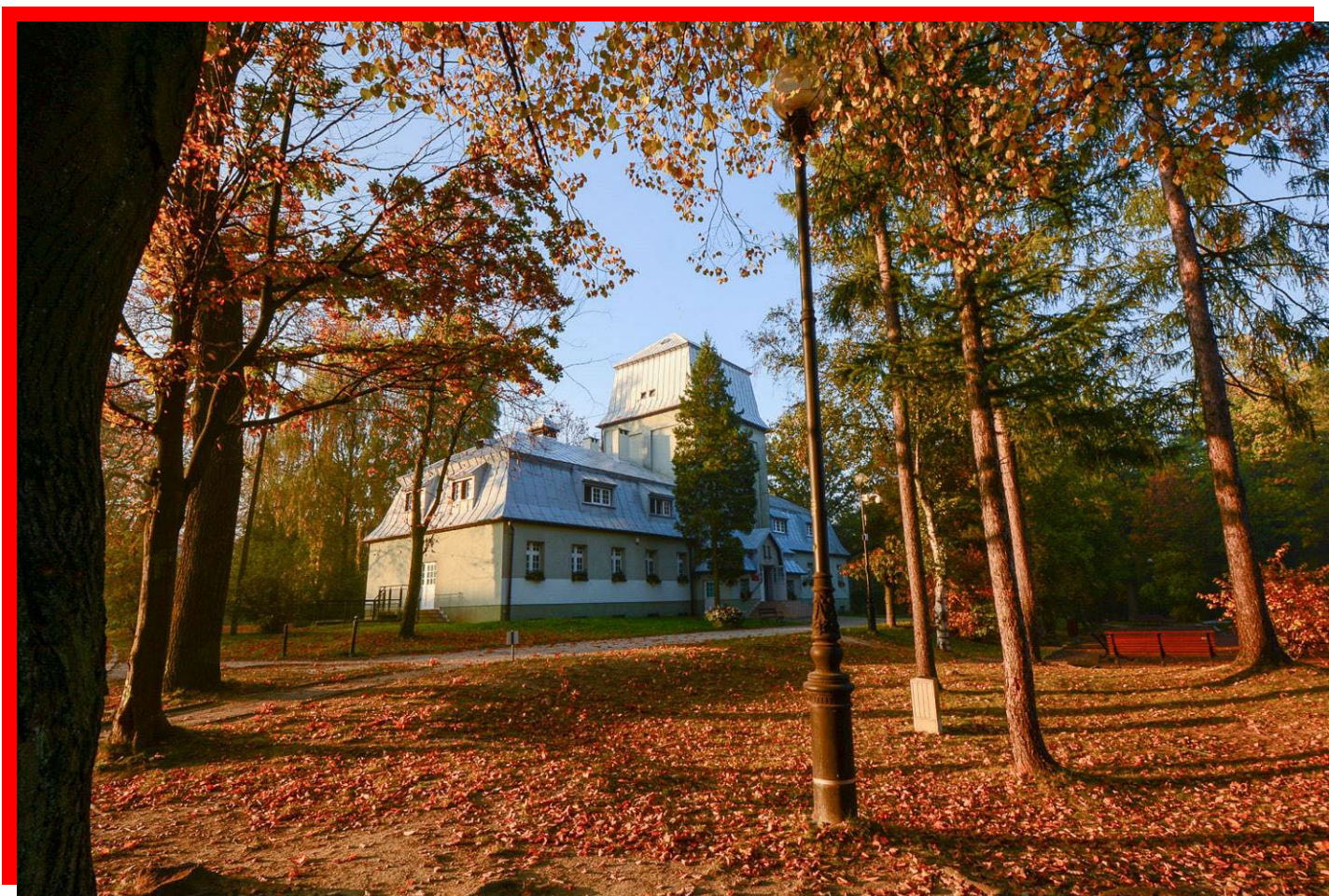
- **Dom Zdrojowy – wł. Miasto**

Ul. Mikołaja Witczaka 5

Budynek w stylu szwajcarskim z 1862r. pełnił funkcję kulturalno-rozrywkową dla gości kurortu. Wewnątrz znajdowała się renomowana restauracja, sala taneczna, czytelnia i pokój muzyczny. Organizowano tu dancingi, koncerty oraz seanse filmowe. W latach 20. XXw. został rozbudowany o dużą salę taneczną. Po II wojnie światowej obiekt przeszedł gruntowną modernizację. W 1999r. przywrócono mu przedwojenny kształt. Obecnie jest wykorzystywany na cele kulturalne przez Miejski Ośrodek Kultury.

- **Łazienki II – wł. Miasto**
Ul. Mikołaja Witczaka 4

Łazienki II oddano do użytku w 1913r. Wewnątrz znajdowało się 20 kabin kąpielowych dla dorosłych, 3 sale do kąpieli dzieci, a także inhalatorium i hydroterapia. W łazienkach prowadzono terapię kąpielami solankowymi, borowinowymi oraz inhalacje. W wieży po środku znajdował się zbiornik na solankę. Funkcję uzdrowiskową obiekt pełnił do początku

lat 90. Na początku XXI wieku budynek służył studentom Uniwersytetu Śląskiego, a od 2010 r. do 2022r. stanowił siedzibę Galerii Historii Miasta. Obecnie przechodzi gruntowna rewitalizację, by w 2024 roku pełnić funkcję Pałacu Ślubów.

- **Łazienki III – wł. Miasto**

Ul. Mikołaja Witczaka 3

Budynek pochodzi z 1926r. Łazienki posiadały pomieszczenia do zabiegów wodo i elektrolecniczych, diatermii oraz kąpeli dla dzieci. Na dachu pawilonu znajdowały się dwa tarasy do helioterapii. W okresie PRL działalność uzdrowiskową prowadzono tu do początku lat 90.

- **Masnówka**, obecnie Filia Miejskiej Biblioteki Publicznej – wł. Miasto
Ul. Mikołaja Witczaka 3a

Obiekt powstał w 1926r. jako budynek Zarządu Uzdrowiska. Do dziś jest „Masnówką”, od nazwiska doktora Masnego, który po II wojnie światowej pełnił funkcje lekarza uzdrowiskowego. W 2006r. zmodernizowany obiekt stał się siedzibą filii Miejskiej Biblioteki Publicznej.

- **Dom św. Józefa**, obecnie Klasztor sióstr Boromeuszek – wł. Klasztor
Ul. 1 Maja 34a

Obiekt powstał w 1905r. na działce подарowanej przez dra Mikołaja Witczaka. Siostry Boromeuszki nadały mu nazwę „Josefsheim” (Dom św. Józefa). W dwupiętrowym budynku było miejsce na mieszkania dla sióstr oraz pokoje gościnne dla kuracjuszy. W czasie okupacji

do budynku przeniesiono kaplicę z sąsiedniego budynku, który został zajęty przez Hitlerjugend. Obecnie budynek zamieszkują siostry Boromeuszki.

- **Zakład Marii**, obecnie Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – wł. Parafia

Ul. 1 Maja 36

Pierwotnie w tym miejscu stała willa „Sanssouci”, wybudowana w latach 70. dwudziestego wieku. W 1892r. została ona zakupiona przez fundację na rzecz utworzenia sanatorium dla dzieci katolickich. Siostry Boromeuszki urządziły tu lecznicę oraz kaplicę, która została konsekrowana w święto Niepokalanego Poczęcia NMP. Od tego czasu zakład nosił nazwę „Marienheim” (Zakład Najświętszej Marii Panny). W 1898r. rozbudowano zakład o dodatkowe piętro i dwa boczne skrzydła. Po II wojnie światowej powstało tu prewentorium dla dzieci o nazwie „Caritas”. W jednym skrzydle zakładu Marii ulokowała się dyrekcja uzdrowiska, a drugie skrzydło zostało przeznaczone na kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, który poświęcono w 1951r.

- **Dom Aniołów Stróżów**, później Szpital Kolejowy – wł. Parafia

Ul. 1 Maja 34a

Budynek powstał na potrzeby „Zakładu Marii” w 1909r. Jako dom sanatoryjny przeznaczony był dla chłopców. Po wybuchu II wojny światowej służył organizacji młodzieżowej Hitlerjugend, która urządziła tam szkołę samochodową. W 1948r. budynek przejął Polski Czerwony Krzyż. W 1950r. Dyrekcja Okręgowa PKP uruchomiła w budynku kolejowe sanatorium dla dzieci z 80 łózkami. W 1971r. sanatorium zostało przekształcone w szpital kolejowy.

- **Pijalnia wód**, obecnie Kawiarenka
wł. Miasto Ul. Mikołaja Witczaka 5a

Pierwsza pijalnia wód w tym miejscu powstała w 1872r. Był to dwupoziomowy obiekt. Na dole ulokowano pijalnię, a u góry drewniany pawilon dla orkiestry. W 1928r. Pawilon został przebudowany. Dwuspadowy dach zastąpiono dachem namiotowym z wieżyczką na osi nawiązującej swym wyglądem do chińskiej pagody. Tuż przed wybuchem II wojny światowej przekształcono ją w oszklony ośmioboczny kiosk w całości przeznaczony na

pijalnię. W latach 50. nadano nowe namiotowe zadaszenie. Po likwidacji uzdrowiska w 1994r. obiekt przekształcono w kawiarenkę letnią. W latach 2011-2012 całość rozebrano i wybudowano od podstaw w stylu łączącym dwa przedwojenne. Obecnie pełni funkcję gastronomiczną.

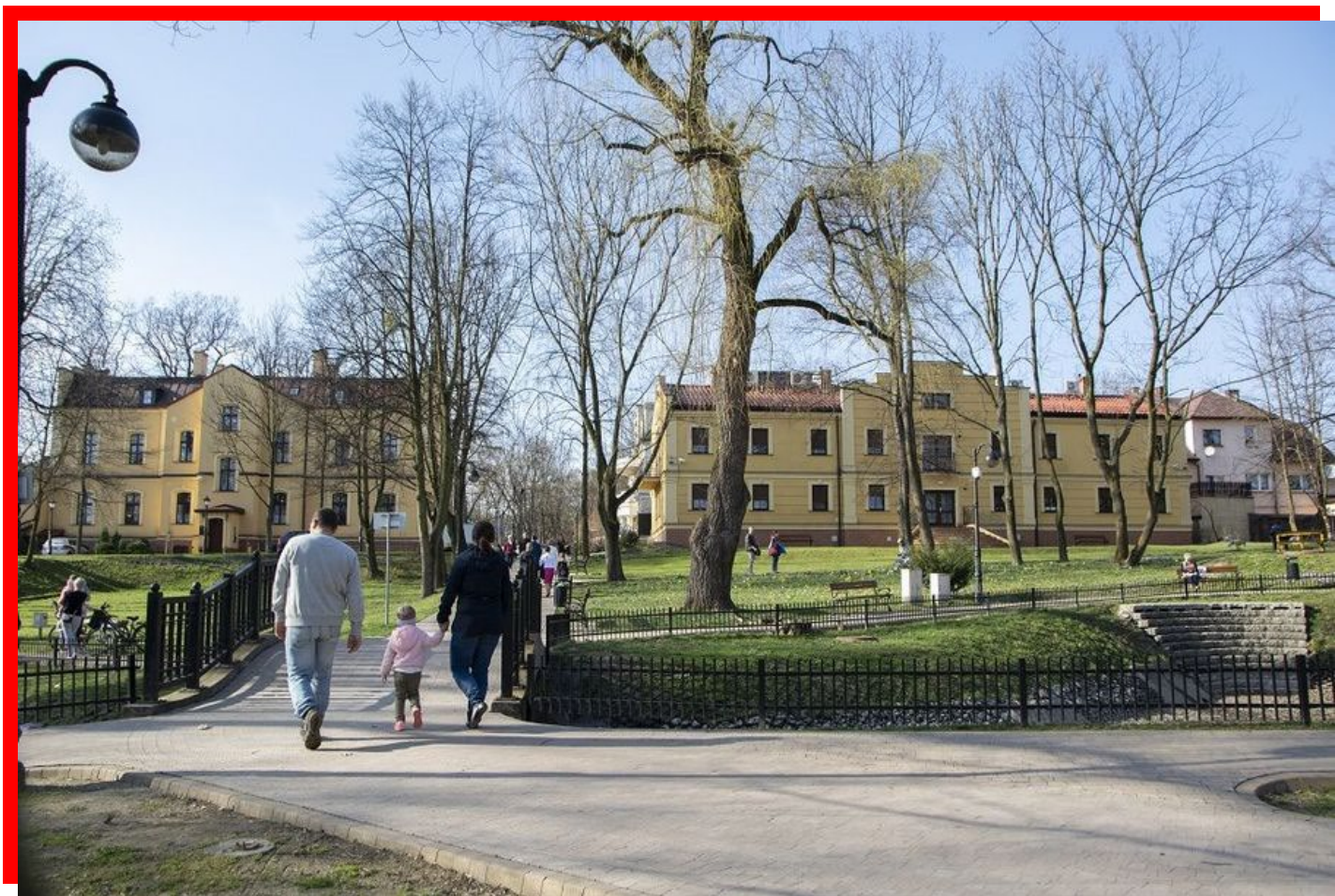
- **Muszla koncertowa** – wł. Miasto
Ul. Mikołaja Witczaka (Park Zdrojowy)

Pawilon dla orkiestry wybudowany został w latach 1928-1929. W okresie PRL muszla koncertowa służyła jako trybuna dla państwowych uroczystości. Obecnie wykorzystywana jest jako miejsce na kameralne koncerty.

- **Sanatorium fundacji Betania** obecnie hotel „Dąbrówka” – wł. Sp. z o.o.

Ul. 1 Maja 49

Budynek powstał w 1905r. Był obliczony na 120 łóżek. Posiadał sale jadalną, 4 duże sypialnie i 10 pokoi. W okresie międzywojennym obiekt został zaadaptowany na potrzeby Zakładu Ubezpieczeń. Podczas II wojny światowej był pod zarządem niemieckiego odpowiednika ZUS. Po roku 1945 trafił ponownie w ręce ZUSu, a następnie został przejęty przez przedsiębiorstwo państwowe „Polskie Uzdrowiska” i funkcjonował jako sanatorium nr 1 – pawilon „A”. Później sanatorium Dąbrówka. Obecnie funkcjonuje tu kompleks hotelowy o tej samej nazwie.

- **Pałac klasycystyczny**, obecnie hotel Pałac Borynia – wł. Sp. z o.o.

Ul. Zamkowa 5

Pałac wybudowano w stylu klasycystycznym, prawdopodobnie w 1781r., gdy właścicielem dóbr był Jan von Schlutterbach. Majątek w Boryni Górnej pozostawał w rękach rodziny do roku 1840. Później wielokrotnie zmieniał właścicieli. W czasie okupacji był we władaniu niemieckim. Po wojnie w 1961 roku budynku remontowano i zaadaptowano na cele szkoły. W 1984r. pałac zakupiła KWK Borynia, przeprowadzając remont i przekazując budynek JSW S.A. W roku 2008 stał się własnością prywatną. Właściciel zaadaptował go na restaurację i hotel.

- **Dwór obronny – wł. Miasto**

Ul. Klubowa 2

Dwór w stylu późnorennesansowym powstał ok. 1605r. Usytuowano go na niewielkim stoku. Wymurowany z cegły z użyciem kamienia, w całości otynkowany, piętrowy i częściowo podpiwniczony. Wzniesiony został na planie wydłużonego prostokąta, z usytuowanym niesymetrycznie, wydatnym ryzalitem od południa. Dachy pokryto dachówką. Na początku XX wieku w zamku znajdował się Urząd Stanu Cywilnego. W czasie wojny zniszczeniu uległa północna część zamku. Nie odbudowano jej w pełni. Po wojnie budynek przeszedł na własność państwa polskiego. W 1958r. pod nadzorem konserwatora zabytków budynek wyremontowano i przeznaczono na potrzeby biblioteki, świetlicy, ośrodka zdrowia oraz przedszkola. Obecnie budynek ma nadal te funkcje i jest w administracji miasta. Sukcesywnie przechodzi niezbędne remonty.

- **Kościół pw. Wszystkich Świętych – wł. Parafii**
ul. Sławika 20

Kościół z przełomu XVIII i XIX w. mieści się przy ul. Sławika i utrzymany jest w stylu barokowo-klasycystycznym. Przy kościele znajduje się brama wraz z miejscem pamięci poświęconym ofiarom II wojny światowej i tablica upamiętniającą postać Henryka Sławika. We wnętrzach kościoła znajdują się zabytkowe dzieła sztuki sakralnej. Jednym z nich jest późnobarokowy ołtarz główny z 1810r., którego twórcą był Franciszek Siedlaczek z Frysztatu.

- **Kapliczka przydrożna** – wł. Parafia
ul. Powstańców Śląskich 127

Przydrożna kapliczka domkowa z XVIIIw. zlokalizowana przy ul. Powstańców Śląskich. Wykonana w stylu późnobarokowym z elementami klasycystycznymi, w środku znajduje się figura św. J. Nepomucena.

Obiekty wpisane do rejestru typu B

- **Figura św. Jana Nepomucena** – wł. Miasto, Ul. Cicha
- **Krzyż z figurą Chrystusa i Matki Boskiej** – wł. Parafia, Ul. Sławika 20

- **Kolumna Maryjna** – wł. Parafia
Ul. Sławika 20

Najcenniejsze budynki w Gminnej Ewidencji Zabytków to obiekty powstałe w czasach działalności uzdrowiska

- **Willa Europejska**, obecnie budynek usługowo-mieszkaniowy – wł. osoba fizyczna
Wybudowana w latach 1928-1929.
- **Pensjonat Rodziny Dyrdów**, obecnie budynek usługowo-mieszkaniowy – wł. osoba fizyczna. Wybudowany w roku 1932.
- **Willa Łucja**, obecnie budynek usługowy, swoją siedzibę ma tam Jastrzębskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Daszek – wł. Sp. z o.o.

- **Willa Jastrzębianka** z roku 1931– wł. osoba fizyczna. Obecnie budynek usługowy.
- **Dom św. Jacka**, obecnie budynek usługowy – wł. osoba fizyczna
- **Willa Anna**, obecnie budynek usługowo-mieszkaniowy – wł. osoba fizyczna
- **Willa Betania**, obecnie budynek usługowy – wł. osoba fizyczna
- **Willa Ranoszków**, obecnie budynek usługowo-mieszkaniowy – wł. osoba fizyczna
- **Willa Bożydar**, obecnie budynek mieszkalny – wł. osoba fizyczna
- **Sanatorium Spółki Brackiej**, obecnie Galeria Historii Miasta i Galeria Dzwonków – wł. Miasto
- **Willa Emilia**, obecnie Urząd Skarbowy – wł. Skarb Państwa
- **Willa Hoppenów**, obecnie Urząd Skarbowy – wł. Skarb Państwa
- **Willa Witczaków na Mendowcu**, obecnie nieużytkowany – wł. osoba fizyczna
- **Willa Witczaków**, obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. prof. Józefa Świdra – wł. Skarb Państwa
- **Szpital im. J. Piłsudskiego** – wł. Skarb Państwa. Obecnie Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny.
- **Sanatorium Huty Pokój**, obecnie Sąd Rejonowy – wł. Skarb Państwa
- **Pensjonat Rodziny Kałużów**, obecnie TEB Edukacja – wł. osoba fizyczna
- **Sanatorium Katowiczanka**, obecnie nieużytkowany – wł. osoba fizyczna
- **Willa Antonina**, obecnie nieużytkowany – wł. osoba fizyczna

Od 2014 r. miasto daje możliwość zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków przy ulicach znajdujących się na terenie historycznego układu miejskiego, w których dokonano remontu elewacji.

II.2.2. Obiekty sakralne

Na szlaku zabytków sakralnych można zwiedzić:

- **Kościół pw. św. Barbary i św. Józefa**, znajdujący się przy ul. Ks. Biskupa H. Bednorza 1A to najstarsza świątynia na terenie miasta pochodząca z XVII w. – zabytkowy, drewniany obiekt sakralny. Przeniesiona została z dzielnicy Wodzisławia

Śląskiego – Jedłownik. Obiekt ten znajduje się na szlaku architektury drewnianej Województwa Śląskiego.

- **Kościół pw. Wszystkich Świętych** z XVIII/XIX w. Obiekt ten mieści się przy ul. Sławika 20 i utrzymany jest w stylu barokowo-klasycystycznym. Przy kościele znajduje się brama wraz z miejscem pamięci poświęconym ofiarom II Wojny Światowej. We wnętrzach kościoła znajdują się zabytkowe dzieła sztuki sakralnej. Jednym z nich jest późnobarokowy ołtarz główny z 1810 r., którego twórcą był Franciszek Siedlaczek z Frysz tatu.
- **Kapliczka** z XVIII w. znajdująca się przy ul. Powstańców Śląskich 127. Jest to przydrożna kapliczka wykonana w stylu późnobarokowym z elementami klasycystycznymi, w środku znajduje się figura św. Nepomucena.
- **Słup Maryjny** znajdujący się przy ul. Sławika 20. Słup ten składa się z postumentu pochodzącego z 1918 r. i figury Najświętszej Marii Panny powstałej w 1768 r. Figura Maryjna zlokalizowana jest na kopcu, przed kościołem parafialnym w Szerokiej. Jest to najstarszy obiekt małej architektury z terenu Miasta.

- **Krzyż Męki Pańskiej** umiejscowiony przy ul. Sławika 20. Kamienny krzyż wykonany został w 1855 r. w celach ludowych. W górnej części cokołu wkomponowana jest płaskorzeźbiona postać Matki Boskiej.
- **Kościół pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej** z 1825 r. Jest to świątynia znajdująca się przy ul. św. Katarzyny 3, wzniesiona w stylu barokowo-klasycystycznym. Wyraźnie widoczny jest jednak wpływ barokowej sztuki Moraw.
- **Kamienna polichromowana figura Jana Nepomucena** z połowy XVIII w. przy Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, znajdującej się u zbiegu ulic Cichej i Niepodległości.
- **Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa** niegdyś uzdrowiskowy Zakład Marii. Obiekt mieści się przy ul. 1 Maja 36. Do dziś znajdują się w nim zabytkowe sprzęty pochodzące z czasów Zakładu Marii (monstrancja, kielichy, puszki, drewniana rzeźba Chrystusa z dziećmi).
- **Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła** autorstwa Mieczysława Króla. Mieści się przy ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 1A. Kościół został wybudowany w czynie społecznym. Poza funkcją sakralną, pełnił kiedyś rolę sal lekcyjnych dla dzieci i młodzieży oraz magazynu, w którym trzymano dary dla potrzebujących.
- **Kościół pw. św. Piotra i Pawła** znajduje się w Bziu Zameckim przy ul. Niepodległości 154. Obecnie mieści się on w pomieszczeniu, które oddali kościołowi katolickiemu protestanci z powodu spalenia się budynku. Obecnie trwa budowa nowego kościoła.
- **Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego** przy ul. Kusocińskiego 45. 31 sierpnia 1983 zakończono wykopy pod fundamenty kościoła. 14 września bp H. Bednorz wydał dekret, w którym erygował nową parafię Podwyższenia Krzyża Świętego.
- **Kościół Najświętszej Maryi Panny Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej** przy ul. Ks. Twardowskiego 33 – rozbudowa miasta Jastrzębie-Zdrój, a przede wszystkim osiedla przy Kopalni Zofiówka spowodowała, że zaistniała potrzeba budowy nowego kościoła w dzielnicy zwanej Dubielec. Parafię erygowano w sierpniu 1984 r.
- **Kościół Matki Bożej Częstochowskiej** mieści się przy ul. Szkolnej 19. Parafia została erygowana w 1998 r. jako parafia tymczasowa, a w 2005 r. jako parafia pełnoprawna. Kościół poświęcił abp Damian Zimoń 18 października 2005 r.

- **Kościół Świętego Brata Alberta** znajduje się przy ul. Wielkopolskiej 20a. Warto podkreślić, że w miejscu stojącego dziś kościoła stał wcześniej jeden z ołtarzy Bożego Ciała parafii NMP Matki Kościoła. 1 czerwca 1998 r. erygowano parafię tymczasową pw. Świętego Brata Alberta Chmielowskiego.
- **Kościół Miłosierdzia Bożego** przy al. Piłsudskiego 62 to rzymskokatolicka parafia w dekanacie jastrzębskim górnym. Równolegle budowano kościół, dom katechetyczny i probostwo. Kamień węgielny wmurował 7 kwietnia 1991 r. biskup katowicki Damian Zimoń. On też 12 sierpnia 1993 r. dokonał poświęcenia kościoła.
- **Kościół Matki Bożej Piekarskiej** przy ul. Świerklańskiej 112c. Społeczność Boryni i Skrzeczkowic z własnej inicjatywy podjęła się budowy kościoła i przez dwa lata mieszkańcy pracowali na budowie bez kościelnego dozoru. Ustanowienie parafii nastąpiło 1 stycznia 1990 r.
- **Kościół Matki Bożej Różańcowej** przy ul. Kościelnej 3. 1 sierpnia 1938 r. zabytkowy drewniany kościół uległ całkowitemu spaleniu, udało uratować się tylko kilka cennych przedmiotów m.in. tabernakulum oraz niektóre rzeźby. Kościół poświęcono opiece Matki Boskiej Różańcowej z uwagi na obchody Roku Maryjnego ogłoszonego przez papieża Piusa XII.
- **Kościół Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny** mieści się przy ul. Ks. E. Płonki 5. Kościół budował ówczesny proboszcz ksiądz Emanuel Płonka, który w 1946 r. odmówił objęcia parafii w Katowicach-Załężu, potem w Boguszowicach. Uznał, że jego misją jest wybudowanie nowej świątyni w Ruptawie. Świątynia znajduje się w gminnej ewidencji zabytków miasta Jastrzębie-Zdrój.

II.2.3. Miejsca pamięci

Jastrzębie-Zdrój jest miastem, w którym w przeszłości dochodziło do wielu zarówno tragicznych, jak i bohaterskich wydarzeń. Z tego względu w całym mieście znajduje się wiele miejsc upamiętniających bohaterów naszej ojczyzny, takich jak groby wojenne, pomniki oraz tablice upamiętniające.

- **Grób zbiorowy wojenny sierżanta Józefa Obracaja i podporucznika Leona Woryna**, żołnierzy Armii Krajowej zamordowanych przez Gestapo 7 sierpnia 1943 r., który

znajduje się przy ul. Pszczyńskiej, na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej.

- **Grób zbiorowy wojenny 22 więźniów byłego hitlerowskiego obozu KL Auschwitz-Birkenau**, którzy zginęli w czasie ewakuacji w styczniu 1945 r. w Bziu Zameckim, usytuowany na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. św. Piotra i Pawła.
- **Pomnik upamiętniający miejsce powitania Wojska Polskiego 4 lipca 1922 r.** w Bziu, przy ul. Pszczyńskiej, przy skrzyżowaniu z ul. Niepodległości.
- **Płyta upamiętniająca miejsce męczeńskiej śmierci 15 więźniów KL Auschwitz-Birkenau** poległych w czasie ewakuacji obozu z Oświęcimia do Wodzisławia 19-20 stycznia 1945 r., postawiona przy ul. Witczaka – na Placu Zdrojowym.
- **Mogiła zbiorowa wojenna 36 więźniów byłego KL Auschwitz-Birkenau**, którzy ponieśli śmierć z rąk hitlerowskich okupantów w czasie transportu kolejowego do Wodzisławia Śląskiego w styczniu 1945 r., usytuowana w Jastrzębiu Górnym przy ul. Pszczyńskiej, przy cmentarzu parafialnym parafii pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej.
- **Grób zbiorowy wojenny poległych w czasie I Wojny Światowej w Moszczenicy**, na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. Matki Boskiej Różańcowej – sektor I, grób nr 81.
- **Tablica upamiętniająca miejsce śmierci Albina Stencła, Józefa Obracaja i Leona Woryna**, żołnierzy Armii Krajowej, którzy zginęli z rąk gestapo 7 sierpnia 1943 r. przy skrzyżowaniu ulic Rybnickiej i Pochwacie.
- **Grób zbiorowy wojenny: Teodora Bujoka, Jana Szmuka i Józefa Firuta** poległych w czasie walk powstańczych o wolność Śląska w okolicach Odry w dniu 3 marca 1921 r., znajdujący się w Moszczenicy na cmentarzu parafialnym, przy parafii pw. Matki Boskiej Różańcowej – sektor VI, grób nr 101-103.
- **Grób zbiorowy Powstańców Śląskich: Adolfa Wodeckiego, Leona Kupsza, Pawła Grzonki, Maksymiliana Bronnego, Konstantego Cnoty** zamordowanych 20 sierpnia 1919 r. przez niemiecki Grenzschutz. Grób umiejscowiony jest w Jastrzębiu Górnym na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej.
- **Pomnik w Szerokiej przy ul. Reja**, przy KWK „Borynia”, postawiony ku czci mieszkańców Jastrzębia, Boryni i Szerokiej poległych w czasie II Wojny Światowej.

- **Grób wojenny sapera Karola Zioły**, który zginął od wybuchu min 21 sierpnia 1945 r. znajdujący się w Jastrzębiu Górnym na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej – grób nr 965.
- **Grób zbiorowy wojenny mieszkańców Szerokiej poległych w czasie I Wojny Światowej i III Powstania Śląskiego**. Grób ten mieści się w Szerokiej, na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. Wszystkich Świętych.
- **Grób zbiorowy wojenny Antoniego Kumora z Zawiercia i Pawła Sterniczuka z Równa**, żołnierzy Wojska Polskiego, którzy polegli w dniu 1 września 1939 r. jako pierwsze ofiary najazdu hitlerowskiego na Polskę. Grób znajduje się w Jastrzębiu Górnym na cmentarzu parafialnym przy parafii pw. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej.
- **Pomnik ku czci Powstańców Śląskich Maksymiliana Bronnego, Konstantego Cnoty, Pawła Grzonki, Leona Kupsza, Adolfa Wodeckiego, Franciszka Pysznego i Romana Weinera**, poległych w I Powstaniu śląskim w miejscu, gdzie zostali zamordowani przez Grenzschutz w 1919 r., czyli w Moszczenicy przy torach kolejowych na trasie Jastrzębie – Moszczenica.
- **Tablica upamiętniająca księży Jastrzębskiego Dekanatu**, zamordowanych w czasie II Wojny Światowej, usytuowana przy ul. 1 Maja – Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.
- **Tablica upamiętniająca 9 osób związanych z ziemią jastrzębską**, zamordowanych wiosną 1940r. przez NKWD, usytuowany przy kościele pw. NSPJ.
- **Pomnik Sybiraków**, znajdujący się w Ruptawie, na cmentarzu komunalnym, przy ul. Okrzei.
- **Drzewo wolności z tablicą**, zasadzone 4 lipca 1922 r. w Szerokiej, obok Kościoła pw. Wszystkich Świętych, na pamiątkę włączenia Śląska do macierzy.
- **Pomnik H. Sławika**, powstaniec śląski. W czasie II wojny światowej jeden z organizatorów pomocy polskim uchodźcom, którzy znaleźli się na Węgrzech. Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego. Pomnik znajduje się przy kościele w Szerokiej.
- **Pomnik upamiętniający podpisanie Porozumienia Jastrzębskiego z 3 września 1980r.**, znajdujący się przy kopalni Zofiówka.

- **Grób Witczaków**, założycieli i właścicieli uzdrowiska Jastrzębie-Zdrój, cmentarz parafialny przy Kościele pw. św. Katarzyny.
- **Grób Mikołaja Witczaka Juniora i Jarmily Witczak**, znajdujący się na cmentarzu przy ul. Dębowej.

II.2.4. Walory urbanistyczne

Nowa część miasta, pochodząca z lat 70. i 80. jest atrakcyjna pod względem urbanistycznym. W trakcie projektowania miasta zamysł był taki, by były to tymczasowe mieszkania dla górników. Jak się okazało zbudowane techniką wielkiej płyty bloki stoją do dzisiaj, a współcześni urbaniści zachwycają się ich rozplanowaniem. Nie byłoby tego miejsca, nie byłoby miasta, gdyby nie decyzja o budowie kopalń. To miasto jedno z nielicznych w Polsce, które powstało od podstaw w czasach powojennych. Do dzisiaj największe wrażenie robią 8-klatkowe bloki o 11 kondygnacjach usytuowanych na planie wachlarza, widziane najlepiej z lotu ptaka. Podczas projektowania istniejące pagórki, jary i doliny uznano za elementy krajobrazu nie wymagające większej ingerencji w procesie budowy miasta. To one do dzisiaj zachwycają przyjezdnych.

II.2.5. Instytucje mające znaczenie dla rozwoju kultury i turystyki

Obecnie w mieście funkcjonują trzy instytucje kultury, w tym dwie działające od wielu lat oraz jedna rodząca się wraz z modernizacją obiektu przemysłowego, czyli starą górniczą łaźnią.

- **Miejski Ośrodek Kultury (MOK)** – instytucja zajmuje się organizacją wydarzeń kulturalnych oraz animacją społeczno-kulturalną. MOK prowadzi również Galerię Historii Miasta, zachowującą głównie historię uzdrowską oraz Kino Centrum. Do najważniejszych wydarzeń organizowanych dotychczas przez MOK należą m.in.: Dni Miasta, Piknik w Kurorcie – wydarzenie przywołujące klimat dawnego uzdrowiska, Święto wina, Święto piwa – biesiada oraz letnie koncerty w Parku Zdrojowym i w sołectwach.
- **Miejska Biblioteka Publiczna** – zajmująca się głównie szerzeniem czytelnictwa, organizująca również wiele wydarzeń kulturalnych, spotkań i koncertów.
- **Instytut Dziedzictwa i Dialogu – Łaźnia Moszczenica** – instytucja powołana do życia 1 października 2021 r. To ona ma za zadanie koordynację działań związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i promocją turystyczną. Dla celów działalności instytucji zmodernizowana jest pierwsza część starej łaźni górniczej po kopalni „Moszczenica”. W obiekcie mieści się Carbonarium, czyli muzeum węgla, kopalń i miasta. Druga część budynku jest modernizowana na cele Centrum Porozumienia Jastrzębskiego. Planowane zakończenie modernizacji, to rok 2024.

Nad całością realizacji zadań związanych z kulturą, sportem, rekreacją i turystyką czuwa Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój.

II.2.6. Miejsca i wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne o największym potencjale generowania ruchu turystycznego

Wśród dotychczasowych ofert największy potencjał posiadają:

- **Żelazny Szlak Rowerowy** – szlak rowerowy ciągnący się od Jastrzębia-Zdroju, przez Zebrzydowice, Karwinę (Czechy), Petrowice, Godów do Jastrzębia-Zdroju. Pętla liczy ok. 50 km bezpiecznej trasy, w dużej części przez atrakcyjne przyrodniczo tereny i po byłym śladzie linii kolejowej w naszym mieście. W ciągu niespełna trzech lat trasę przejechało niespełna 1 mln turystów.

- **Zespół pouzdrowiskowy znajdujący się w zabytkowym Parku Zdrojowym** – zrewitalizowany Park Zdrojowy wraz z obiektami, pełniącymi niegdyś funkcje sanatoryjne. Do samodzielnego zwiedzania można wykorzystać aplikację, która dostępna jest w każdym telefonie pod nazwą: „mojeSJZ”
- **Festiwal JAZZtrzębie** – festiwal niszowy, jednak przyciągający wielu przyjezdnych z całego województwa i kraju. Artyści uczestniczący w wydarzeniu to czołówka muzyków jazzowych z Europy i świata.

- **Piknik w Kurorcie** – wydarzenie/spektakl przedstawiający fragment rzeczywistości z czasów uzdrowiska. Stroje i muzyka z lat międzywojennych wprowadza uczestników w klimat tamtych lat i zachęca do przeżycia miłych chwil w przepięknym Parku Zdrojowym.

- **Przystanek PRL** – to wydarzenie wpisujące się we współczesną historię miasta zbudowanego od podstaw w czasach PRL. Żywy spektakl z udziałem aktorów,

przedstawiający scenki z życia ludzi w czasach komunistycznych. Autobus „ogórek”, czy stary fiat, przyciągają mnóstwo starszych i młodszych mieszkańców i wprowadzają w sentymentalną podróż do przeszłości.

- **Industriada** – organizowane na całym Szlaku Zabytków Techniki wydarzenia, w Jastrzębiu-Zdroju w łaźni i przy obiekcie industrialnym – łaźni Moszczenica. Atrakcyjne klimaty górnicze, nawiązujące do współczesnej historii miasta, czasów PRL, zachęcają do sentymentalnej podróży również po mieście.

- **Dni Miasta** – trzydniowe wydarzenie kulturalne, dedykowane różnym odbiorcom. W piątek młodzież w Ośrodku Wypoczynku Niedzielnego, w sobotę dużej rzeszy

miłośników muzyki popularnej na stadionie, a w niedzielę fanom klimatów operetkowych w Parku Zdrojowym.

- **Bieg Kobiety na 5+** - ogólnopolski bieg, marsz z kijkami i przemarsz z wózkami kobiet z małymi dziećmi, na ponad 5 km dla kobiet, przyciągający mnóstwo biegaczek z całego kraju.

- **Jastrzębska Dziesiątka** – bieg na 10 km ulicami miasta, dla mężczyzn i kobiet oraz osób na wózkach.
- **Festiwal Żelaznego Szlaku Rowerowego** – impreza kulturalna połączona z rekreacyjnym rajdem rowerowym po Żelaznym Szlaku Rowerowym.

- **Mecze drużyny Jastrzębski Węgiel**

- **Mecze drużyny hokejowej JKH GKS Jastrzębie**

- **Mecze piłkarskie GKS Jastrzębie 1962**

II.3. Walory przyrodnicze

Centrum Jastrzębia-Zdroju zbudowane zostało w miejscu istniejących wcześniej pól uprawnych, łąk i stawów hodowlanych często oddzielonych jarami i lasami. Pozostałości takiego krajobrazu w centrum miasta zachowały się m.in. przy ul. Cieszyńskiej, gdzie znajduje się Ośrodek Wypoczynku Niedzielnego. Na terenie miasta istnieje również Park Zdrojowy z ponad 70 gatunkami drzew.

Środowisko przyrodnicze miasta przeobrażone zostało w wyniku budowy osiedli oraz z powodu rozpoczęcia wydobycia węgla kamiennego. Na skutek tego powstały osadniki i hałdy. Nie wszystkie tereny zostały w pełni uprzemysłowione ani silnie zurbanizowane i są atrakcyjnym miejscem do wypoczynku i rekreacji m.in. dla rowerzystów. Na terenie miejskich osiedli i w sołectwach występują ssaki, płazy, a także ptaki gnieźdzące się, m.in. jeże, wiewiórki, króliki, zające, sarny, sroki, ropucha, jaszczurka, zaskroniec, sójki, dzięcioły, sierpówki, kwaki, kosy, bażanty i wiele innych.

Wśród ptaków występują gatunki ginące, uznane za zagrożone na terenie Górnego Śląska, a jednocześnie lęgowe na terenie miasta to: brzegówka, dzięcioł, pokląskwa,

kląskawka, pleszka zwyczajna, zimorodek, błotniak stawowy, a wśród ssaków orzesznica, wiewiórka i gronostaj.

II.3.1. Położenie fizycznogeograficzne i rzeźba terenu

Jastrzębie-Zdrój położone jest na Płaskowyżu Rybnickim. Miasto leży na styku odmiennych krajobrazowo jednostek fizycznogeograficznych, przez co ukształtowanie terenu jest znacząco różne w południowej i północnej części miasta. W południowej części Jastrzębia-Zdroju występuje bogata sieć rzeczna i urzeźbienie krajobrazu. Północną część tworzą głównie obszary zurbanizowane oraz przekształcone przez działalność górniczą. Charakterystyczne dla miasta są zielone jary, doliny czy wzniesienia.

II.3.2. Lasy i parki

Jastrzębie-Zdrój jest jednym z najbardziej zielonych miast południa. W mieście znajduje się 5 zwartych kompleksów leśnych: Kyndra, Biadoszek, Pastuszyniec, Dębina i Ruptawiec. Stanowią one 8% całego obszaru Jastrzębia-Zdroju. Kompleksy Kyndra i Pastuszyniec były

niegdyś częścią lasów beskidzkich. W wielu miejscach istnieją jeszcze zalesione jary, a także aleje dębowe – fragmenty dawnych traktów. W mieście znajdują się 23 pomniki przyrody. Wszystkie niżej wymienione lasy tworzą ścieżkę przyrodniczą.

- **Las Kyndra** jest usytuowany na 181 ha powierzchni i zachwyca swą „dzikością”. Znajdują się tu liczne trasy zarówno piesze, jak i rowerowe, które prowadzą aż do Bzia Zameckiego, gdzie można podziwiać wiejski krajobraz, liczną florę i faunę. W Bziu Zameckim warto zobaczyć Dworek Obronny zbudowany w okolicach 1605 r., przy którym znajduje się 300-letni dąb szypułkowy
- **Las Biadoszek** położony na południe od drogi Moszczenica-Ruptawa. Jego powierzchnia to 110 ha
- **Las Pastuszyniec** o powierzchni 180 ha, który znajduje się na pograniczu Jastrzębia-Zdroju, Zebrzydowic i Republiki Czeskiej to idealne miejsce zarówno na przechadzki piesze, jak i rowerowe. Jest to również raj dla grzybiarzy
- **Las Dębina** jego nazwa pochodzi od przeważającej ilości dębów i świerków, które się w nim znajdują. Mieści się przy granicy z Żorami, a jego powierzchnia wynosi 48 ha. W okolicy znajduje się Staw Ławczok – raj dla wędkarzy. W międzyczasie warto udać się do pobliskiego Pałacu w Boryni z XVII w. oraz do przyległego mu parku. Można tu nie tylko przenocować w pięknych klasycystycznych pokojach ale również skorzystać z oferty restauracji
- **Las Ruptawiec** znajdujący się przy granicy z Pielgrzymowicami liczy 36 ha i jest idealnym miejscem na rodzinne spacery oraz grzybobranie. Okoliczne pola i łąki cieszą oko i pozwalają uciec od zgiełku codziennego życia

Na terenie miasta znajduje się kilka parków, a wśród nich:

- **Zabytkowy Park Zdrojowy** im. dr. M. Witczaka (dzielnica Zdrój), gdzie dominują graby pospolite, dęby szypułkowate, klony pospolite i jaworowe oraz brzozy brodawkowe
- **Park Dąbrówka** (dzielnica Zdrój), gdzie rosną różanecznik katawbijski, lipy drobnolistne, dąb szypułkowy, modrzewie i robinie
- **Park Uniwersytecki**, również w dzielnicy Zdrój
- **Park Zamkowy** znajdujący się przy pałacu w Boryni (sołectwo należące do miasta)

- **Park Dworski Krajobrazowy** położony wokół dworu obronnego w sołectwie Bzie Zameckie (obecnie sołectwo należące do miasta)

Ponadto w Jastrzębiu-Zdroju każde osiedle i miejsce otoczone jest drzewami i zielenią niższą. W całym mieście znajduje się kilka naturalnych jarów. Dwa z nich zostały zagospodarowane i są wykorzystywane do organizacji wydarzeń kulturalnych i sportowych.

- **Jar Południowy** przy ul. Mazowieckiej/Wielkopolskiej
- **Jar** przy ul. Turystycznej

II.3.3. Warunki wodne

W mieście swoje źródła ma 8 rzek i cieków wodnych: Jastrzębianka, Ruptawka, Gmyrdek, Pszczyńska, Pająkówka, Bzianka, Dębinka i Cisówka. Przez miasto przebiega dział wodny I rzędu Wisła – Odra. Zbiorniki wodne znajdujące się na obszarze miasta są głównie wypełnionymi wodą zapadliskami górniczymi, a także osadnikami wód dołowych. Wśród nich stawy w Ośrodku Wypoczynku Niedzielnego, dwa stawy przy ul. Wodzisławskiej, obecnie przygotowywane do oczyszczenia i nadania funkcji rekreacyjnej i należąca do prywatnego właściciela „Przystań Szymańcówka”, która również wykorzystywana jest w celach rekreacyjnych.

II.4 Analiza zagospodarowania turystycznego miasta

II.4.1. Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna jest istotnym elementem podnoszącym atrakcyjność infrastruktury turystycznej. W Jastrzębiu-Zdroju baza ta wymaga znacznej poprawy i rozwoju.

Wraz z rozwojem oferty kulturalnej i turystycznej należy współpracować z przedsiębiorcami, w celu rozbudowy oferty gastronomicznej w mieście. Instytucje kultury z możliwością prowadzenia działalności gospodarczej będą również zobowiązane do budowania oferty gastronomicznej, wpisującej się w klimat miejsca i proponowanej oferty kulturowej.

Obecnie na gastronomicznej mapie miasta znajduje się kilkadziesiąt restauracji i barów o różnym charakterze.

II.4.2. Baza noclegowa

W mieście funkcjonują 2 hotele i 3 miejsca oferujące noclegi oraz pokoje gościnne z różnorodną bazą noclegową dla kilkuset osób. Do dyspozycji gości dostępne są pokoje zarówno standardowe, jak i o podwyższonym standardzie. W ramach transformacji gospodarczej zakłada się stworzenie wielu miejsc noclegowych, które pozwolą znacznie większej liczbie turystów skorzystać z weekendowej oferty kulturalnej i turystycznej miasta.

II.4.3. Baza konferencyjna

Turystyka biznesowa ma coraz większe znaczenie w rozwoju i dywersyfikacji gospodarek regionów i miast Polski. Podróże biznesowe stanowią obecnie ok. 15% światowego rynku turystycznego, a dzienne wydatki turystów biznesowych są do 50% wyższe niż wydatki ponoszone przez turystów podróżujących w celach wypoczynkowych. Organizatorzy turystyki biznesowej wykorzystują wydarzenia kulturalne, sportowe i inne do wzbogacenia swojej oferty. Biznes i kultura zacieśniają wzajemne relacje, co zamierza wykorzystać Jastrzębie-Zdrój, dzięki bogatej ofercie kulturalnej, sportowej oraz miejscom służącym organizacji spotkań, konferencji czy imprez integracyjnych. W połączeniu z dogodną lokalizacją na przecięciu tras komunikacyjnych z perspektywą odtworzenia połączenia kolejowego z Aglomeracją Śląską, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy i niespełna półgodzinnej odległości od szlaków Beskidu Śląskiego, może stanowić idealną destynację dla turystyki biznesowej.

Jastrzębie-Zdrój nie posiada specjalistycznej bazy konferencyjnej. Do tych celów służą obiekty kulturalne i sportowe, w których powierzchnia pozwala na organizację wydarzeń typu konferencje, warsztaty, kongresy. Do takich celów służy hala widowiskowo-sportowa, która pozwala na przyjęcie 3,5 tys. osób, kino „Centrum” posiadające 394 miejsca, Dom Zdrojowy – 150 miejsc, sala Państwowej Szkoły Muzycznej z 350 miejscami oraz sale będące w rękach prywatnych, kompleks Dąbrówka – 180 miejsc. Dla mniejszych grup biznesowych i szkoleniowych takim celem może służyć obiekt „Biznes na okrągło”, który oferuje miejsca coworkingowe i ok. 50 miejsc na cele szkoleniowe. W budowie znajduje się stara postindustrialna górnicza łaźnia, która w I etapie oferuje powierzchnie dla ok. 100 osób, a od 2024r. powiększy się o kolejne 200 miejsc konferencyjnych oraz warsztatowych.

II.4.4. Baza sportowo-rekreacyjna

Jastrzębie-Zdrój jest miastem sportu i miastem mistrzów sportu. Tradycje te trwają od lat 70. Stąd mieliśmy mistrzów boksu takich jak H. Średnicki, A. Biegalski, T. Wijas i wielu innych. Swoje sukcesy odnosili też judocy, największe sukcesy osiągnęła B. Maksymow i A. Żemła. Lata świetności przeżywali też tenisiści. Jednak największą popularnością cieszą się trzy kluby: Klub Sportowy „GKS 1962 Jastrzębie” S.A. (I liga), Jastrzębski Klub Hokejowy GKS Jastrzębie oraz Klub Sportowy Jastrzębski Węgiel S.A. Ci ostatni, hokeiści i siatkarze, zdobyli w 2021 r. Mistrzostwa Polski oraz Superpuchar Polski. Idąc w parze po mistrzostwo sportowcy przypieczętowali tytuł Jastrzębie-Zdrój – miastem sportu i miastem mistrzów sportu. Najbardziej znaną we współczesnym świecie sportu osobowością jest wywodzący się z Jastrzębia-Zdroju Kamil Glik oraz Laura Grzyb – mistrzyni Europy w boksie.

Miasto od wielu lat dba o obiekty sportowe na potrzeby rozwoju sportu dzieci, młodzieży i seniorów. Obiekty sportowe i rekreacyjne, które miasto posiada, są wielofunkcyjne i służą organizacji różnego rodzaju wydarzeniom sportowym, kulturalnym i biznesowym.

- **Hala Widowiskowo–Sportowa** – służąca głównie wiodącemu Klubowi Sportowemu Jastrzębski Węgiel S.A., jest jednocześnie zapleczem do organizacji kongresów, konferencji i regionalnych imprez handlowo-wystawienniczych o kubaturze ponad 62 tys. m³ oraz 3 tys. miejsc siedzących na trybunach stałych. Zmodernizowany obiekt jest najnowocześniejszą budowlą tego typu w regionie mieszczącym arenę o powierzchni ok. 1,3 tys. m² oraz wiele pomieszczeń stanowiących zaplecze – w tym pomieszczenia biurowe, magazynowe oraz sale konferencyjną i prasową.
- **Stadion Miejski** – obiekt służący przede wszystkim piłkarzom, tym z I ligi i tym młodszym szlifującym swoje talenty, chcącym dorównać K. Glikowi, umożliwia organizowanie spotkań i imprez integracyjnych, szkoleniowych, a nawet targowo-wystawienniczych w plenerze.
- **Kąpielisko Zdrój** zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Zdrojowego oraz punktów hotelowo-gastronomicznych. W skład kompleksu wchodzi niecka basenu pływackiego i rekreacyjnego wraz z atrakcjami wodnymi (schody bąbelkowe, masaże denne i ścienne, jeź wodny, rwąca rzeka, zjeżdżalnia kręta) oraz brodzik dla dzieci

z atrakcjami wodnymi. Obiekt posiada nowoczesne zaplecze wraz z przebieralniami, pomieszczenie administracyjne, kawiarnie z tarasem, budynek technologiczny oraz dwa boiska do siatkówki plażowej. Powierzchnia basenu pływackiego i rekreacyjnego wynosi 1.097 m², a brodzika dla dzieci 67 m².

- **Pływalnia Laguna** to jeden z obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, w skład którego wchodzi również jacuzzi i sauna. Z basenu i pozostałych atrakcji mogą korzystać wszyscy mieszkańcy oraz turyści. Prowadzona jest nauka pływania zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Dużym zainteresowaniem cieszą się zajęcia rekreacyjne w wodzie oraz kursy na ratownika wodnego.
- **Ośrodek Wypoczynku Niedzielnego** dający możliwość organizacji imprez plenerowych, wyposażony w tężnię solankową, wodny plac zabaw, boisko, zaplecze sanitarne i gastronomiczne.
- **Lodowisko Jastor** to obiekt sportowy posiadający ok. 1,6 tys. miejsc siedzących oraz 300 miejsc stojących. Obiekt składa się z płyty lodowiska o wymiarach 60 m x 30 m, 8 szatni z pełnym wyposażeniem, wypożyczalni łyżew ze szlifiernią, kawiarni, sklepu sportowego.
- **Kompleks sportowy przy ul. Kościelnej** wraz z boiskiem ze sztuczną nawierzchnią o wymiarach 100 m x 66 m.

Poza wyżej wymienionymi obiektami w mieście znajduje się kilka innych boisk sportowych, mnóstwo siłowni, street workautów, placów zabaw, placu trampolin i jarów umożliwiających spędzenie czasu w atmosferze relaksu.

II.4.5. Lokalne produkty

Jastrzębie-Zdrój warto jest odkrywania. Aby tak się stało, miasto rozwija produkty lokalne w celu zwiększenia ruchu turystycznego. Kraków ma swoje słynne obwarzanki, a Jastrzębie-Zdrój? Nasze miasto też ma swoje produkty. Od roku 2022 funkcjonuje lista pod nazwą „Jastrzębski Produkt Lokalny”, która obejmuje produkty, usługi, wydarzenia i obiekty, które są:

- wytwarzane lub oferowane z wykorzystaniem metod tradycyjnych, w sposób charakterystyczny dla Jastrzębia-Zdroju oraz wyróżniające się w swojej kategorii w odniesieniu do innych wyrobów, usług i obiektów,
- nawiązują do tradycji i dziedzictwa kulturowego Jastrzębia-Zdroju, których twórcy i wytwórcy bazują na lokalnych zasobach: rolnych, leśnych, rybnych, surowców skalnych, krajobrazowych, historycznych i kulturalnych.

Produkty lokalne, zwłaszcza te wyraziste, niepowtarzalne, dają szansę na rozwój branży turystycznej. Wyroby lokalne o wyjątkowych walorach wynikających z historii, kultury i tradycji danego środowiska należy kultywować i chronić, bowiem mogą one stanowić markę danego miejsca.

Jastrzębie-Zdrój, mocno osadzone w historii Śląska, może się pochwalić tradycyjną śląską gwarą i kuchnią. W kuchni występuje mnóstwo potraw, które można posmakować wyłącznie na Śląsku. Co ciekawe w każdej części Śląska mogą one być nieco inne i nieco inaczej nazwane. W samym Jastrzębiu-Zdroju widoczne są różnice w zakresie dziedzictwa kulturowego kulinarnego oraz gwary. Potrawy, obok gwary, stanowią jeden z najważniejszych elementów wyróżniających ludność autochtoniczną od przybyłych z całego kraju ludzi. Ta jednak przyjęła, poza gwarą, wiele zwyczajów od tutejszej ludności i mnóstwo potraw można posmakować niemal w każdym z jastrzębskich domów.

Wśród wielu potraw na jastrzębskich stołach królują na co dzień, a zwłaszcza od święta: hauskyjza, ziemnioki z kiszkom, żur, brołtzupa (wodzionka), szatot ze śledzia, nugelzupa, rolady, białe i czarne kluski, modro kapusta, szpajza, kopakrupnioki, preswuszt, karbinadle, moczka, kołocze.

W ostatnim czasie w Jastrzębiu-Zdroju powstało lokalne wino z winnicy Laguna, zdobywające od lat nagrody i wyróżnienia na targach oraz lokalne kraftowe piwo o wielu smakach, warzone w nowopowstałym browarze, noszące nazwę Jastrzębskie”. Dużym wzięciem cieszy się również miód z lokalnych pasiek.

Poza gwarą śląską i śląskimi smakami, Jastrzębie-Zdrój może uznać za produkt lokalny, niepowtarzalny szlak rowerowy przebiegający po dawnym torowisku – Żelazny Szlak Rowerowy, który został zarejestrowany w Urzędzie Patentowym RP”. Oddany do użytku przeszedł najśmielsze oczekiwania realizatorów. Ponad 1 mln. rowerzystów przemierzyło

ponad 50. kilometrową trasę, w ciągu niespełna 3 lat, wijącą się pośród najpiękniejszych zielonych zakątków miasta i partnerów projektu z innych gmin. Walorem dodatkowym trasy jest jej międzynarodowość. Prowadzi ona bowiem aż do Karviny w Republice Czeskiej, gdzie każdy rowerzysta robi sobie odpoczynek na karwińskim rynku, rozkoszując się lokalnym piwem. Trasa mimo swojej długości jest bezpieczna i lekka, adresowana dla rodzin z dziećmi i nie tylko.

Na oficjalnej liście jastrzębskich produktów lokalnych znajdują się dotychczas następujące miejsca i produkty (stan na III kw. 2023 r.):

- Olejarnia Uzdrawisko Anety Wychorskiej,
- Piwa Browaru Jastrzębie S.A. oraz budynek browaru jako atrakcja turystyczna,
- Spływ kajakowy rzeką Szotkówką oferowany przez Roberta Pietrzyka,
- Miody z Pasieki Pszczelej Hanny i Karola Pnioków,
- Wina z Winnicy Laguna Lecha Sikory,
- Przystań kajakowa "Szymańcówka".

W kwietniu 2023 r. Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej zastrzegł znak towarowy oraz szczegółowy przepis na lokalny produkt promujący Żelazny Szlak Rowerowy: „Żelazną Klapsnitę”. Kanapka została wykonana na Żelaznym Szlaku Rowerowym przez śląskiego kucharza Adama Borowicza, a nazwę wymyślili uczestnicy wydarzenia kulinarnego na szlaku.

W ramach lokalnej polityki turystycznej miasto nadal będzie wspierać rozwój i promocję lokalnych produktów turystycznych: atrakcji przyrodniczych, kulturowych, infrastruktury ogólnej i turystycznej, usług i dostępności transportowej. Ważnym działaniem ze strony władz lokalnych będzie sprzyjanie rozwojowi odpowiedniej infrastruktury turystycznej oraz inicjowanie działań prorozwojowych takich, jak partnerstwo publiczno-prywatne, pozyskiwanie środków z funduszy europejskich i wspieranie inicjatyw prywatnych w zakresie rozwoju turystyki lokalnej. Turystyka zwiększa dochody, tworzy miejsca pracy, rozwija infrastrukturę i działa na rzecz wymiany kulturowej.

II.5. Bilans mocnych i słabych stron

Atuty	Bariery
• dobre położenie (skomunikowanie do autostrady A1, bliskość granicy z Czechami) • łatwe skomunikowanie z Aglomeracją Górnośląską • brak korków • miasto zielone • tradycje uzdrowiskowe, w tym inhalatorium i tężnia • dziedzictwo przemysłowe • miasto, w którym podpisano porozumienie jastrzębskie • miasto, w którym wywalczone wolne soboty • rozbudowana infrastruktura techniczna i drogowa • trwałe tradycje i zwyczaje kulturowe • serdeczność i otwartość mieszkańców • dobra korelacja pomiędzy jakością a ceną usług • bliskość gór • bogata oferta kulturalna • oferta kulturalna bezpłatna w większości • bogata oferta sportowa • różnorodna oferta turystyczna • spokojne osiedla • równowaga pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym • bezpłatna komunikacja miejska dla dzieci i młodzieży • rozwinięta sieć ścieżek rowerowych, w tym Żelazny szlak Rowerowy • bogactwo przyrodnicze • miasto 15 minutowe • 240 organizacji pozarządowych • darmowa komunikacja dla dzieci, uczniów i studentów po mieście, z kartą jastrzębianina	• brak bezpośredniego dostępu do drogi szybkiego ruchu • nadmierna dominacja branży górniczej • brak dostępu do pasażerskiego transportu kolejowego • rzadkie i niskiej jakości połączenia międzymiastowe • brak centrum i dużych przestrzeni reprezentacyjnych • niska liczba parkingów ogólnodostępnych • brak wystarczającej bazy hotelowej • brak rozpoznawalnej marki miasta i jego produktów kulturalnych i turystycznych • brak rozpoznawalności Jastrzębia-Zdroju wśród mieszkańców kraju i Europy • wąska oferta lokali gastronomicznych • konkurencja ze strony Beskidu Śląskiego • brak dużego zaplecza technicznego dla turystów przy obiektach • wąska oferta kulturalna dla młodzieży • mało przestrzeni dedykowanych młodzieży

CZĘŚĆ WDROŻENIOWA

Kultura, turystyka i czas wolny mają ze sobą wiele wspólnego. To dziedziny, które by osiągnąć sukces, wymagają ścisłej współpracy wielu podmiotów. Po pierwsze potrzeby ludzi należy zauważyć i zrozumieć, następnie stworzyć program do zaspokojenia potrzeb i jednocześnie wskazać instytucje, podmioty, które będą ściśle ze sobą współpracować w realizacji programu i budowaniu warunków do rozwoju tych dziedzin. Współdziałanie instytucji i podmiotów z zakresu kultury, infrastruktury noclegowej, gastronomicznej czy bazy turystyki biznesowej jest warunkiem powodzenia w budowaniu przemysłu czasu wolnego.

WIZJA I CELE STRATEGII ROZWOJU KULTURY I TURYSTYKI

Silne więzi mieszkańców z miastem, jego historią i dziedzictwem kulturowym oraz przyrodniczym sprzyjają tworzeniu wspólnoty mieszkańców. Dumny mieszkaniec jest najlepszym ambasadorem swojego miasta. To z kolei przekłada się na rozbudzenie zainteresowania miastem tak mieszkańców jak i turystów.

Misja:

Zaspokojenie potrzeb mieszkańców i osób przybywających do Jastrzębia-Zdroju w różnych zakresach: kulturalnych, krajoznawczych, rekreacyjnych, wypoczynkowych, rozrywkowych, zawodowych, biznesowych czy sportowych.

Wizja:

***Jastrzębie-Zdrój – tu tradycja przenika się
z nowoczesnością.***

Do 2035 r. Jastrzębie-Zdrój będzie uznane za miasto atrakcyjne na mapie turystycznej Polski, północnej części Republiki Czeskiej i Europy, słynące z ważnych wydarzeń kulturalnych (koncerty, wystawy, festiwale, przeglądy), gospodarczych (targi, wystawy) i sportowych (wysoki poziom drużyn i wydarzeń sportowych) oraz znanej marki Jastrzębie-Zdrój i jej produktów turystycznych.

CELE

- Zwiększenie i pogłębienie uczestnictwa w kulturze oraz pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców miasta.
- Wspieranie rozwoju twórczości oraz upowszechnianie kultury i sztuki, a także rozwoju sektora kreatywnego.
- Poprawa stanu i dostępności infrastruktury kulturalnej.
- Poprawa jakości przestrzeni publicznej i jej lepsze wykorzystanie na działania kulturalne.
- Podniesienie jakości i efektywności zarządzania kulturą.
- Umocnienie tradycji opartej na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym.
- Wykreowanie marki Jastrzębie-Zdrój.
- Wykreowanie nowych przedsięwzięć, produktów i atrakcji kulturowych na wysokim poziomie, które byłyby znakiem firmowym miasta.
- Zwiększenie atrakcyjności miasta dla mieszkańców i turystów.

Strategia określa działania kulturalne Jastrzębia-Zdroju, powiązane z turystyką, w czterech głównych sektorach. Są to dziedzictwo i historia, turystyka kulturalna, muzyka, teatr i sztuka audiowizualna, literatura i czytelnictwo. Cele dla każdego z tych sektorów są następujące:

Dziedzictwo i historia

- rozwój i wzmocnienie tożsamości Jastrzębia-Zdroju.
- ochrona i promowanie bogactwa i różnorodności dziedzictwa miasta.
- rozpowszechnianie i promowanie historii Jastrzębia-Zdroju.

Turystyka kulturalna

- promowanie turystyki kulturalnej.
- udział w rozwoju turystyki kulturalnej.

Muzyka, teatr i sztuka audiowizualna

- rozwój miejsc i obiektów życia kulturalnego.
- promowanie dostępu i uczestnictwa w życiu artystycznym miasta.
- wspieranie wkładu artystów i organizacji kulturalnych działających w mieście.
- promowanie i podnoszenie rangi kultury w Jastrzębiu-Zdroju.

Literatura i czytelnictwo

- promowanie czytelnictwa i bibliotek miejskich.
- rozwój czytelnictwa wśród mieszkańców i dostępności usług bibliotecznych.
- wspomaganie i promowanie lokalnych twórców literatury.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- modernizacja i rozbudowa bazy kulturalnej i rekreacyjnej.
- tworzenie warunków do swobodnej twórczości artystów oraz kreowanej działalności animatorów i menedżerów kultury, a także jej prezentacji.
- wykorzystanie przez miasto walorów naturalnych i kulturowych, w celu rozwijania potencjału intelektualnego i gospodarczego swoich mieszkańców.
- dbanie o zabytki kultury i przyrody znajdujące się na terenie miasta.
- wdrożenie programu „Kultura bez barier”.
- wdrożenie programu „Lokal na kulturę”.
- wspieranie rozwoju artystycznego młodzieży, ludzi młodych i ich debiutów.
- utworzenie projektu „Rezydencja artysty”.
- zapewnienie kulturze stabilnego rozwoju poprzez stałe finansowanie i zarządzanie.
- promocja, kreowanie dobrego wizerunku oraz budowanie marki miasta poprzez kulturę.

Realizacja strategii ma zapewnić mieszkańcom możliwość realizacji przedsięwzięć kulturalnych, rekreacyjnych i społecznych oraz kreować lokalne życie kulturalne. Instytucje kultury staną się atrakcyjnymi, nowoczesnymi i dobrze wyposażonymi miejscami, w których ludzie chętnie spędzą czas wolny. Zarządzanie instytucjami kultury zmieni się na rzecz kreowania kultury otwartej, wolnej, dostępnej dla wszystkich, niezależnie od statusu, światopoglądu czy niepełnosprawności.

Kultura będzie jednym z powodów, dla których Jastrzębie-Zdrój wybierane jest jako atrakcyjne miejsce do życia.

IV. INWESTYCJE W ZAKRESIE KULTURY

W ramach rozwoju bazy lokalowej miasto zawarło zapisy w strategii mówiące o rozbudowie obiektów kultury i przestrzeni rekreacyjnych, w których będą się odbywać wydarzenia kulturalne dla każdej grupy społecznej. Z założenia kultura w mieście ma być otwarta i dostępna dla każdego. Zachęcająca do uczestnictwa i tworzenia każdego, niezależnie od wieku, sprawności, orientacji czy światopoglądu. Dlatego kultura w dużej mierze jest i będzie istniała w przestrzeniach otwartych, bez barier.

Do roku 2035 powinny powstać:

- **centrum kultury**, w skład którego wejdą: sala teatralno-kinowa, mniejsze sale koncertowe i ćwiczeniowe, biblioteka wraz z mediateką oraz przestrzenie towarzyszące,
- **rodzinne centrum rozrywki**, czyli przestrzeń do spędzania czasu z rodzinami,
- **dwa stawy przy ul. Wodzisławskiej** jako przestrzeń do relaksu i organizacji mniejszych wydarzeń kulturalno-rekreacyjnych,
- **przestrzeń wielofunkcyjna w Łażni Moszczenica**, przeznaczona na kultywowanie dziedzictwa kulturowego miasta, wystawy, koncerty, debaty, konferencje, relaks i biznes,
- **muzeum miejskie** przekształcone z Galerii Historii Miasta,
- **wieża widokowa** w dwóch różnych lokalizacjach,
- **szyb po kopalni „Jastrzębie”** zagospodarowany na cele turystyczne.

V. MARKOWE PRODUKTY ORAZ PROGRAMY KULTURALNE I TURYSTYCZNE

V. 1. Produkty wiodące i uzupełniające

Wiodące produkty markowe Jastrzębia-Zdroju	Grupy odbiorców
Carbonarium – nowoczesne przestrzenie wystawiennicze w łaźni Moszczenica, których motywem przewodnim jest węgiel. Ponadto jest tam przedstawiona historia kopalń i miasta.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Centrum Porozumienia Jastrzębskiego – nowoczesne przestrzenie wystawiennicze w łaźni Moszczenica, przedstawiające historię współczesną, strajki i porozumienie jastrzębskie. W obiekcie znajdują się sale dialogowe, konferencyjne i rekreacyjne.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Żelazny Szlak Rowerowy – międzynarodowy szlak rowerowy utworzony na starych torowiskach, otoczony zielenią, bezpieczny i łatwy do pokonania. 50. kilometrowa pętla rozpoczyna się w Jastrzębiu-Zdroju, przebiega przez Zebrzydowice, Karvinę w CzR, Petrovice, Godów i powraca do Jastrzębia-Zdroju.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Zespół Pouzdrowiskowy wraz z Zabytkowym Parkiem Zdrojowym – Zabytkowy Park Zdrojowy, mieszczący w sobie i najbliższym otoczeniu obiekty po dawnym uzdrowisku.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Szlak wolności – szlak turystyczny rozpoczynający się przy łaźni Moszczenica, poprzez najważniejsze punkty współczesnej historii miasta, aż do pomnika Porozumienia Jastrzębskiego przy kopalni Zofiówka. Szlak można przejść samodzielnie korzystając z aplikacji „moje SJZ”.	Dzieci od 10 roku życia, mieszkańcy i turyści
Ścieżka uzdrowiskowa – szlak turystyczny prowadzony przez najatrakcyjniejsze miejsca w dzielnicy zdrojowej, gdzie niegdyś funkcjonowało uzdrowisko. Ścieżkę można przejść samodzielnie, wybierając w aplikacji „mojeSJZ” oferowaną dzieciom lub dorosłym.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Industriada – wydarzenie organizowane przy i w łaźni Moszczenica. To impreza organizowana w jednym czasie na całym Śląsku, na Szlaku Zabytków Techniki.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści

Festiwal Krainy Górnej Odry – impreza kulturalno-rekreacyjna organizowana w Subregionie Zachodnim Województwa Śląskiego, promująca markę Krainy Górnej Odry.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Festiwal Żelaznego Szlaku Rowerowego – wydarzenie rekreacyjno-kulturalne na szlaku połączone z rajdem rowerowym.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Carbonaria – cykl wydarzeń organizowanych przez Carbonarium w stałym terminie	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Piknik w kurorcie – piknik rodzinny przygotowany w stylu nawiązującym do świetności jastrzębskiego kurortu. Stroje, muzyka, akcesoria z lat 20. i 30.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Przystanek PRL – wydarzenie piknikowe, wprowadzające uczestników w klimat z czasów PRL. Nawiązania do ruchów wolnościowych i rocznicy podpisania Porozumienia Jastrzębskiego.	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Galeria Historii Miasta – przedstawiająca dzieje uzdrowiska i historii wcześniejszej miasta	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Galeria Dzwonków – jedna z największych na świecie galeria dzwonków	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Łazienki III – galeria sztuki współczesnej	Dzieci od 7 r.ż., młodzież, dorośli, mieszkańcy i turyści

Uzupełniające produkty markowe Jastrzębia-Zdroju	Grupy odbiorców
Festiwal JAZZtrzębie	Miłośnicy jazzu
Jastrzębski Węgiel	Fani siatkówki
JKH GKS Jastrzębie	Kibice hokeja
Dni Miasta	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Ścieżka przyrodnicza	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Bieg Jastrzębska Dziesiątka	Biegaczki i biegacze z całego kraju, również jeżdżący na wózkach
Bieg Kobiety na 5+	Biegaczki z całego kraju, kobiety z kijkami i wózkami z dziećmi
Letnie koncerty w Parku Zdrojowym wraz z danciem, nawiązujące do czasów uzdrowiska	Mieszkańcy i turyści
WINOrośl - święto wina – celebrowanie zbiorów winorośli	Osoby dorosłe, mieszkańcy i turyści
Biesiada kultur – święto piwa – biesiada z udziałem zespołów muzycznych reprezentujących różne kultury z zakątków kraju i miast partnerskich	Osoby dorosłe, mieszkańcy i turyści
Szlak murali pogranicza – szlak murali w Jastrzębiu-Zdroju i Karwinie	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Ośrodek Wypoczynku Niedzielnego	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Dożynki – święto plonów	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Galeria Sztuki Epicentrum	Dzieci od 7 r.ż., młodzież i dorośli, mieszkańcy i

	turyści
Galeria Sztuki Magazyn 22	Dzieci od 7 r.ż., młodzież i dorośli, mieszkańcy i turyści
Galeria Sztuki Ciasna	Dzieci od 7 r.ż., młodzież i dorośli, mieszkańcy i turyści
Izba Tradycji Barbórkowych	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści
Szlak zabytków sakralnych	Wszystkie grupy wiekowe, mieszkańcy i turyści

V.2. Projekty i programy kulturalne i rekreacyjne

W ramach rozwoju oferty kulturalnej planuje się do realizacji wiele programów i projektów, które mają za zadanie kształtować życie kulturalne, rozbudzać kreatywność, kształtować pozytywny wizerunek miasta, budować tożsamość mieszkańców i przyciągać turystów do miasta.

1. Lokal na kulturę – projekt polegający na wynajmie przestrzeni miejskich przedsiębiorcom, w celu realizacji działalności gastronomicznej, połączonej z kulturą.
2. Wytwórnia cooltury – projekt polegający na organizacji warsztatów z zakresu fotografii i rysunku oraz rozwoju kreatywności.
3. Kulturalne podziemie – pomieszczenia w przejściu podziemnych, przekazane młodzieży, w celu rozwijania kreatywnych pomysłów i samorealizacji.
4. Kulturalne zacisze młodych – kawiarenka z ofertą kulturalną dla młodzieży – współpraca z przedsiębiorcami.
5. Eksplozja kolorów – wydarzenie organizowane w Ośrodku Wypoczynku Niedzielnego
6. Rezydencja artysty – projekt polegający na zaproszeniu artystów do miasta, w celu tworzenia o mieście sztuki opartej na doświadczeniach z tego miejsca.
7. Teatry na wodzie – cykl spektakli organizowanych na wodzie.
8. Sztuka na ulicy – spektakle, iveny goszczące w miejscach, w których odbywa się największy ruch pieszzy. Celem jest zainteresowanie sztuką wszystkich mieszkańców.
9. Centrum fotografii otworkowej – warsztaty i plenery związane z fotografią otworkową.
10. Oto foto – festiwal fotografii – rokroczny festiwal fotografii, na który zapraszani będą miłośnicy amatorzy fotografii.

11. FimOFFisko – przegląd filmów amatorskich dla młodzieży.
12. Festiwal talentów – przegląd twórczości i wykonawstwa mieszkańców miasta.
13. Ogłaszanie danego roku dedykowanego znanej postaci z Jastrzębia-Zdroju lub poświęconego wydarzeniom znaczącym dla miasta, np. rok Witczaka. W danym roku odbywałyby się wydarzenia podporządkowane danej postaci.
14. Łączy nas biało-czerwona – wydarzenie integrujące mieszkańców 2 maja, w Święto Flagi.
15. Wolność mamy we krwi – wydarzenie integrujące mieszkańców z okazji Święta Odzyskania Niepodległości, 11 Listopada.
16. Kajakiem po Jastrzębiu – spływy kajakowe po Szymańcówce i Szotkówce.
17. Kawiarenka matki z dzieckiem – kawiarnia z zapleczem do zabawy dla małych dzieci – współpraca z przedsiębiorcami.
18. Rajd rowerowy „Pierwszy dzwonek” na otwarcie sezonu rowerowego.
19. Rajd rowerowy „Mama, tata i ja” - rodzinny rajd rowerowy, promujący zdrowy tryb życia od najmłodszych lat.
20. Rowerowy maj – projekt promujący jazdę na rowerze i hulajnodze dla dzieci z przedszkoli i szkół.
21. Maraton tańca – nocny maraton tańca na Placu Zdrojowym.
22. Dwa stawy, dwie historie – widowiska słowno-teatralno-muzyczne przy dwóch stawach (ul. Wodzisławska).
23. Maraton filmowy – kilkugodzinne, nocne seanse filmowe.
24. Kino letnie na powietrzu.
25. Flower show – wydarzenie plenerowe promujące sztukę ogrodniczą i kwiaciarską.
26. Rzeźbimy – tworzenie sztuki na żywo w przestrzeni miejskiej.
27. O kuchnia! – kulinarne historie, spotkania z kulturą kuchni polskiej i jej wariacjami.
28. Hallo, hallo... - zabawy w radio, audycje o mieście tworzone przez dzieci i młodzież oraz upubliczniane w sieci.
29. Lekcje o mieście – dodatkowe zajęcia w przedszkolach i szkołach, odbywające się w różnych miejscach Jastrzębia-Zdroju, celem zapoznania młodych mieszkańców z historią i współczesnością swojej małej ojczyzny oraz budowania poczucia przynależności.

30. Daj czadu! - konkursy dla dzieci i młodzieży na przygotowanie krótkiego filmu promującego swoje miasto i jego atrakcje.
31. Kultura w VR – konkursy dla młodzieży.
32. Z literaturą na TY – cykliczne spotkania z autorami książek.
33. Czytanie na trawie – cykliczne czytanie książek, wierszy w ogrodach i parkach.
34. Cała Polska czyta dzieciom – roczne wydarzenia tygodnia czytania dzieciom, z udziałem osób znanych w środowisku.
35. Orszak Trzech Króli wraz z kolędowaniem – wspólne kolędowanie integrujące mieszkańców miasta.
36. Jarmark bożonarodzeniowy.
37. Jarmark wielkanocny.
38. Zbuduj swoje miasto – konkursy dla dzieci i młodzieży połączone z warsztatami z urbanistyki.
39. Festiwal sztuki performatywnej – sztuka wykonywana przed żywą publicznością, w przestrzeni miejskiej, w tym teatr, muzyka i taniec.
40. Noc odkrywców – bezpłatne wejścia w dzień turystyki do wszystkich galerii sztuki, Carbonarium, instytucji związanych z kulturą i sportem.

V. 3. Harmonogram wdrożenia strategii

Zadanie	Termin	Odpowiedzialny
Przyjęcie strategii zarządzeniem Prezydenta Miasta	2023	Wydział KST
Omówienie zadań i harmonogramu wdrażania z pracownikami wydziałów i jednostek	Po przyjęciu strategii zarządzeniem Prezydenta Miasta	Wydział KST
Utworzenie jednolitego i czytelnego miejskiego systemu informacji, ułatwiającego poruszanie się po mieście	2024	WPI we współpracy z IKI/ IP
Długofalowa strategia brandingu dla marki Jastrzębie-Zdrój oraz poszczególnych produktów turystycznych	2024	IP we współpracy jednostkami miejskimi
Utworzenie punktów informacji turystycznej	2023	ODiD
Utworzenie strony/podstrony internetowej marki turystycznej	Koniec 2023	IP/SO

miasta		
Utworzenie profili w mediach społecznościowych	Koniec 2023	IDiD we współpracy z IP
Utworzenie jastrzębskiej karty turysty	2025	KST
Stworzenie warunków do rozwoju jakościowej bazy turystycznej przez podmioty prywatne	ciągle	PM
Stworzenie wzorca graficznego i założeń merytorycznych wydawnictw turystycznych	2023	IP we współpracy z IDiD
Opracowanie aplikacji dla turystów po różnych szlakach	Do 2025	IP
Stworzenie platformy współpracy ze środowiskiem biznesowym	Ciągle	PM
Organizacja wydarzeń wg rokrocznych harmonogramów	Każdy rok	Instytucje miejskie

V.4. Model finansowania działań

Realizacja wskazanych w strategii zadań będzie możliwa przede wszystkim dzięki finansowaniu zadań z budżetu Miasta Jastrzębie-Zdrój. Ponadto niezwykle ważne jest sięganie po środki zewnętrzne, w ramach programów dedykowanych kulturze, sportowi i turystyce. Zadaniem zespołu wdrożeniowego oraz jednostek wdrażających będzie poszukiwanie konkursów unijnych czy rządowych mających na celu dofinansowanie projektów z zakresu turystyki, kultury czy sportu. Instytucje kultury mogą prowadzić działalność gospodarczą, pozyskując w ten sposób dochody przeznaczane na działalność statutową.

We współpracy z przedsiębiorcami niektóre wydarzenia i przedsięwzięcia będą realizowane ze środków miasta i prywatnych. Zakładamy też realizację wielu wydarzeń przez organizacje pozarządowe, w ramach ogłaszanych konkursów otwartych dla NGO.

Zakłada się przeznaczania rokrocznie kwoty nie mniejszej niż 5% budżetu miasta na zadania związane z kulturą, sportem, rekreacją i turystyką. Kwoty przeznaczone na inwestycje kulturalne będą określone każdego roku wg kosztorysów projektowych i potrzeb remontowych.

V.5. Liderzy i partnerzy wdrażania programu

Warunkiem sukcesu rozwoju kultury i turystyki jest zrozumienie zależności instytucjonalnych i organizacyjnych wszystkich podmiotów wchodzących w skład zespołu zainteresowanego rozwojem branż w mieście.

W każdym zespole powinien być lider, który będzie koordynował zespołem, działaniami i czuwał nad osiągnięciem rezultatów. Schemat organizacyjny wskazuje zarówno funkcjonujące w mieście instytucje i organizacje, jak i organizacje spoza miasta, związane z turystyką, a mogące mieć wpływ na rozwój branży. Kluczową rolę w procesie planowania, koordynowania, wdrażania i monitoringu będzie pełnił zespół wdrażający, tj. Wydział Kultury, Sportu i Turystyki oraz Wydział Strategii, Rozwoju i Obsługi Inwestora.

Znaczącą rolę we wdrażaniu odegrają instytucje miejskie, które w ramach swoich zadań statutowych będą realizowały wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne dedykowane mieszkańcom i turystom. Wszystkie instytucje w mieście oraz wydziały mające wpływ na rozwój branży i promocję produktów turystycznych, zobowiązane są do ścisłej współpracy na każdym polu działania.

VI. SYSTEM MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII

Monitoring polega na systematycznym gromadzeniu danych ilościowych i jakościowych. Dane te posłużą do analizy stanu realizacji programu, założonych celów i umożliwią reagowanie na zmieniające się czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Monitoring będzie prowadzony przez cały okres obowiązywania programu. W celu ustandaryzowania danych określa się wskaźniki realizacji programu i system badania ruchu turystycznego. Dane z monitoringu będą przedkładane po zakończeniu każdego roku do Prezydenta Miasta Jastrzębie-Zdrój do końca stycznia.

Monitoring coroczny, wewnętrzny, prowadzony będzie przez podmioty wdrażające, tj. IDiD, MOK, MOSiR, MBP, Wydział Informacji i Promocji.

Monitoring zewnętrzny będzie prowadzony co trzy lata we współpracy z instytucją naukową lub innym wybranym ekspertem zewnętrznym.

Raport z realizacji programu będzie częścią raportu z realizacji strategii i raportu o stanie miasta.

Do instytucji, które powinny współtworzyć system gromadzenia danych należą: obiekty noclegowe, gastronomiczne, instytucje kultury i sportu, organizacje turystyczne i organizatorzy wydarzeń biznesowych.

VI.1. Wskaźniki realizacji programu

Uzyskane w ramach monitoringu wskaźniki pozwolą dokonać oceny wdrażania programu. Na podstawie zebranych przez zespół wdrażający danych zostaną opracowane wytyczne na kolejne lata realizacji programu.

Rozwój jastrzębskich produktów markowych

- Liczba produktów markowych.
- Liczba dofinansowanych projektów rozwijających nowe produkty markowe.
- Liczba szlaków turystycznych.

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba mieszkańców i turystów korzystających z produktów turystycznych .
- Liczba mieszkańców i turystów pozytywnie oceniających ofertę turystyczną Jastrzębia-Zdroju.

Jastrzębie-Zdrój dla turystów

- Liczba przestrzeni miejskich dedykowanych turystom.
- Liczba punktów informacji turystycznej.
- Liczba obiektów noclegowych.
- Liczba obiektów gastronomicznych.

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba turystów korzystających z bazy noclegowej.
- Liczba turystów korzystających z oferty gastronomicznej.
- Liczba turystów korzystających z przestrzeni turystycznych i rekreacyjnych.
- Liczba turystów korzystających z punktów informacji turystycznej.
- Liczba nowopowstałych miejsc pracy w branży turystycznej i około turystycznej.

Informacja i promocja turystyczna

- Liczba utworzonych portali turystycznych.
- Liczba utworzonych profili w mediach społecznościowych.
- Liczba opracowanych przewodników turystycznych.
- Liczba opracowanych wydawnictw papierowych.
- Nakład opracowanych wydawnictw papierowych.
- Liczba mobilnych punktów informacji turystycznej.

- Liczba informacji wysyłanych do subskrybentów.
- Liczba materiałów zamieszczonych w prasie.
- Liczba materiałów promocyjnych w telewizji.

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba osób korzystających z portali.
- Liczba osób korzystających z profili w mediach społecznościowych.
- Liczba znaczników „lubię to” produktów i profili.
- Liczba pobranych i rozdanych materiałów drukowanych.
- Liczba pobranych materiałów w wersji elektronicznych.
- Liczba obsłużonych turystów w punktach mobilnych.
- Liczba odbiorców newslettera.
- Liczba osób pozytywnie postrzegających turystyczną markę Jastrzębie-Zdrój.
- Liczba turystów pozytywnie oceniających system informacji turystycznej Jastrzębia-Zdroju.

VI.2. System informacji turystycznej i badania ruchu turystycznego

Obecnie w Jastrzębiu-Zdroju nie funkcjonują profesjonalne punkty obsługi turystycznej. W nowo powstającej instytucji kultury, jaką jest Instytut Dziedzictwa i Dialogu – Łaźnia Moszczenica oraz na terenie Parku Zdrojowego planowane jest utworzenie dwóch punktów turystycznych. Będą one usytuowane w najbliższym otoczeniu najważniejszych atrakcji turystycznych Jastrzębia-Zdroju.

Poza podstawową działalnością punktów „it”, jaką jest udzielanie informacji, w placówkach tych będzie można również zakupić bilety elektroniczne komunikacji miejskiej, bilety do kina, pamiątki, gadżety związane z regionem, mapy oraz przewodniki turystyczne. Dostępne będą również do zakupu usługi takie jak wycieczki, przewodnictwo i usługi tłumaczy – czeskiego, niemieckiego oraz angielskiego.

Badanie ruchu turystycznego jest czasochłonnym i długofalowym zadaniem. Wymaga zaangażowania wielu osób lub stworzenia narzędzi elektronicznych liczących osoby korzystające z danego produktu lub usługi. W celu uzyskania pełnej informacji nawiązana zostanie współpraca ze środowiskiem biznesowym. Tylko wtedy badania będzie można

uznać za skuteczne i kompleksowe. Zbiorcze dane będą upubliczniane, raportowane i udostępniane turystom i czytelnikom. Informacje z zakresu ruchu turystycznego będą zbierane z badań instytucji miejskich.

Badanie ruchu turystycznego prowadzone będzie przez zespół wdrażający i jednostki realizujące program oraz przez firmę lub instytucję zewnętrzną.

**W ramach badania wewnętrznego, prowadzonego przez jednostki
i zespół wdrażający zbadane zostaną:**

- Liczba udzielonych noclegów – zebranie danych ze środowiska biznesowego
- Liczba korzystających z usług gastronomicznych – zebranie danych ze środowisk biznesowych
- Liczba sprzedanych biletów do obiektów turystycznych (Łaźnia)
- Liczba turystów bezbiletowych odwiedzających Łaźnię, Galerię Historii Miasta
- Liczba odwiedzających punkty informacji turystycznej
- Liczba korzystających z Żelaznego Szlaku Rowerowego
- Liczba odwiedzających Park Zdrojowy
- Liczba turystów uczestniczących w wydarzeniach biznesowych
- Liczba turystów uczestniczących w wydarzeniach sportowych
- Liczba turystów uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych

W ramach badań zewnętrznych zdiagnozowane będą:

- Liczba turystów korzystających z produktów turystycznych
- Stopień zadowolenia z oferty produktów turystycznych
- Zasięg promocji oferty turystycznej